

De Europæiske Fællesskabers
Tidende

ISSN 0378-7001

C 298

29. årgang

24. november 1986

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

<u>Informationsnummer</u>	Indhold	Side
	I <i>Meddelelser</i>	
	Rådet	
86/C 298/01	Rapport om Den hellenske Republiks tiltrædelse af EF-konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager	1

I

(Meddelelser)

RÅDET

RAPPORT

om Den hellenske Republiks tiltrædelse af EF-konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager

(86/C 298/01)

FORORD

Den efterfølgende tekst er uigenkaldeligt den sidste, som professor Dimitrios I. Evrigenis som altid på afgørende og konstruktiv måde har givet inspiration til, og ved hvis udarbejdelse han har medvirket. Rapporten var i det væsentlige færdigudarbejdet, da døden indhentede ham i en ung alder midt i hans virke. Døden indtraf i Strasbourg den 27. januar 1986, netop som han stod for at skulle rejse tilbage til Thessaloniki for at drøfte nogle afsluttende spørgsmål med sin medarbejder. Som følge af professor Evrigenis' uventede bortgang har sidstnævnte på egen hånd måttet tage stilling til disse — om end få og ikke særlig væsentlige — spørgsmål. Problemstillingen vedrørende retternes internationale kompetence og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser, som professor Evrigenis var så levende og aktivt optaget af lige fra starten af sin videnskabelige løbebane, har nu fulgt ham på vej for uigenkaldeligt sidste gang. Offentliggørelsen af denne rapport er med taknemmelighed og ærbødighed viet hans minde.

K. D. KERAMEUS

OVERSIGT

I. Konventionens historiske baggrund og opdeling, punkt 1 til 7.	3
II. Det græske system vedrørende retternes internationale kompetence og fuldbyrdelse af udenlandske retters afgørelser, punkt 8 til 23.	5
III. EF-konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager	8
A. Konventionens anvendelsesområde, punkt 24 til 37.	8
B. International kompetence, punkt 38 til 70.	11
C. Anerkendelse og fuldbyrdelse, punkt 71 til 90.	19
D. Fortolkningsprotokollen af 1971, punkt 91 til 99.	23
E. Overgangsbestemmelser og afsluttende bestemmelser. Terminologiske problemer, punkt 100 til 104.	24

I. KONVENTIONENS HISTORISKE BAGGRUND OG OPDELING

1. Repræsentanter for De europæiske Fællesskabers daværende 10 medlemsstater undertegnede den 25. oktober 1982 »Konventionen om Den hellenske Republiks tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, samt af protokollen vedrørende De europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning af denne konvention med de tilpasninger af disse, som er foretaget ved konventionen om kongeriget Danmarks, Irlands og Det forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse«. Indgåelsen af denne konvention er foreskrevet i artikel 3, stk. 2, i Akten vedrørende vilkårene for Den hellenske Republiks tiltrædelse og tilpasningerne af traktaterne, der er knyttet til traktaten af 28. maj 1979 vedrørende Den hellenske Republiks tiltrædelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab og af Det europæiske Atomenergifællesskab. Denne bestemmelse lyder således: »Den hellenske Republik forpligter sig til at tiltræde de i EØF-traktatens artikel 220 forudsete overenskomster samt protokollerne vedrørende Domstolens fortolkning af disse overenskomster, undertegnet af medlemsstaterne i Fællesskabet i dets oprindelige eller nuværende udstrækning, og med dette mål for øje at indlede forhandlinger med de nuværende medlemsstater med henblik på at foretage de nødvendige tilpasninger deraf.« Foreløbig er den eneste gældende konvention med hjemmel i EØF-traktatens artikel 220 konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager.

2. Til forberedelse af forhandlingerne om tiltrædelsen af denne konvention udarbejdede Grækenland et memorandum med tilpasningsforslag, som det forelagde de øvrige medlemsstater i Rådet i oktober 1981. De faste repræsentanters Komité nedsatte en ad hoc-gruppe bestående af eksperter fra medlemsstaterne og repræsentanter for Kommissionen. Denne ad hoc-gruppe holdt to møder i Bruxelles hhv. den 14. december 1981 og den 5. april 1982. Disse møder resulterede i et udkast til konvention om Den hellenske Republiks tiltrædelse, som blev godkendt af De faste repræsentanters Komité den 11. juni 1982 og undertegnet af repræsentanter for medlemsstaterne den 25. oktober 1982 under konferencen mellem medlemsstaternes justitsministre i Luxembourg.

3. Inden konventionen om Grækenlands tiltrædelse præsenteres og kommenteres, er det nyttigt at opstille en samlet oversigt over de enkelte tekster, der ligger til grund for den nuværende udformning af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager. Disse tekster er følgende:

3.1.1. Konvention om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (i det følgende benævnt »konventionen af 1968«).

3.1.2. Protokol (i det følgende benævnt »protokollen af 1968«).

3.1.3. Fælleserklæring (i det følgende benævnt »fælleserklæringen af 1968«).

Teksterne under punkt 3.1.1 til 3.1.3 blev undertegnet i Bruxelles den 27. september 1968 og trådte i kraft den 1. februar 1972. Den græske udgave af disse tekster er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. L 388 af 31. december 1982, side 7.

3.2.1. Protokol vedrørende De europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (i det følgende benævnt protokollen af 1971).

3.2.2. Fælleserklæring (i det følgende benævnt fælleserklæringen af 1971).

Teksterne under punkt 3.2.1 og 3.2.2 blev undertegnet i Luxembourg den 3. juni 1971 og trådte i kraft den 1. september 1975. Den græske udgave af disse tekster er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. L 388 af 31. december 1982, side 20.

3.3.1. Konventionen om kongeriget Danmarks, Irlands og Det forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, samt af protokollen vedrørende De europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning (i det følgende benævnt tiltrædelseskonventionen af 1978).

3.3.2. Fælleserklæring (i det følgende benævnt fælleserklæringen af 1978).

Teksterne under punkt 3.3.1 og 3.3.2 blev undertegnet i Luxembourg den 9. oktober 1978 (*). Den græske udgave af disse tekster er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. L 388 af 31. december 1982, side 24.

3.4. Konventionen om Den hellenske Republiks tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, samt af protokollen vedrørende De europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning af denne konvention med de tilpasninger af disse, som er foretaget ved konventionen om kongeriget Danmarks, Irlands og Det forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse (i det følgende benævnt tiltrædelseskonventionen af 1982).

Konventionen blev undertegnet i Luxembourg den 25. oktober 1982 og er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. L 388 af 31. december 1982, side 1 til 6.

Alle disse tekster er offentliggjort i en uofficiel kodificeret udgave, der er udarbejdet af Generalsekretariatet for Rådet, i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. C 97 af 11. april 1983, side 2 til 29. Med hensyn til ovennævnte teksters offentliggørelse på de øvrige fællesskabssprog henvises til skemaet i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. C 97 af 11. april 1983, side 1.

4. Der er udarbejdet forklarende rapporter til teksterne under punkt 3.1.1 til 3.3.2. Nærmere bestemt rapporten om konventionen, protokollen og fælleserklæringen af 1968 samt rapporten om protokollen og fælleserklæringen af 1971⁽¹⁾, som er udarbejdet af P. Jenard, direktør i det belgiske udenrigs- og udenrigshandelsministerium, medens rapporten om tiltrædelseskonventionen og fælleserklæringen af 1978⁽²⁾ er udarbejdet af P. Schlosser, professor ved universitetet i München. Den græske oversættelse af rapporterne offentliggøres i denne udgave af *De Europæiske Fællesskabers Tidende*. Disse rapporter giver baggrunden for teksternes udarbejdelse og begrundet og forklarer bestemmelserne heri samt forholdet til de tilsvarende ordninger i de kontraherende staters egne retsordner. De er en betydelig hjælp ved fortolkningen af konventionen.

5. Lovgivningsteknikken ved tiltrædelse af konventionen

Som det var tilfældet ved Danmarks, Irlands og Det forenede Kongeriges tiltrædelse foretrak de kontraherende parter ligeledes ved Grækenlands tiltrædelse at udarbejde en tilpasningskonvention, som blev føjet til de på daværende tidspunkt eksisterende tekster af 1968, 1971 og 1978, i stedet for at revidere teksterne direkte. Denne løsning har ubestridelige fordele. Den fritager de kontraherende parter for på ny at skulle ratificere de uændrede dele af de bestående konventioner, når en ny part tiltræder, og den gør det samtidig muligt klart at holde de forskellige stadier i konventionens udvikling ude fra hinanden. Den er imidlertid heller ikke uden ulemper, idet den fører til en gradvis ophobning af tekster, hvorved der foretages en fortsat række af indirekte ændringer af den oprindelige konvention. Antallet af sådanne selvstændige tekster vil uundgåeligt øges, hver gang Fællesskabet udvides, og følgelig hver gang en ny part tiltræder konventionen. Med en sådan mangfoldighed af kilder er det naturligt, at der opstår yderligere fortolkningsproblemer, når der søges efter den til enhver tid gældende ret. I den henseende er der hjælp at hente i de kodifikationer af teksterne til konventionen i én enkelt tekst, som Generalsekretariatet for Rådet sædvanligvis udarbejder, når en ny part har tiltrådt konventionen⁽³⁾. Ved fortolkning af konventionen må man imidlertid ikke glemme, at disse kodifikationer er uofficielle og derfor ikke er retligt bindende.

6. Kort beskrivelse af konventionen af 1982

I modsætning til, hvad der var tilfældet med tiltrædelseskonventionen af 1978, foretoges der ikke med tiltrædelseskonventionen af 1982 væsentlige ændringer i teksten til konventionen af 1968 og protokollen af 1971, som allerede ændret ved tiltrædelseskonventionen af 1978. De tilpasninger, der blev foretaget af disse tekster ved konventionen af 1982, var af rent teknisk karakter og begrænset til de tilføjelser, som den nye kontraherende parts tiltrædelse krævede. Som det fremgår af det memorandum, som blev forelagt af Grækenland med henblik på forhandlingerne om tiltrædelsen af konventionen⁽⁴⁾, mente man fra græsk side, at man kunne acceptere konventionen i dens helhed, således som den allerede var blevet ændret ved teksterne af 1978. To punkter, der kunne have ført til udarbejdelse af væsentlige ændringer, blev til slut afklaret i ad hoc-gruppens mødeprotokol. Disse punkter omtales nedenfor⁽⁵⁾.

7. Strukturen i konventionen af 1968, 1978, 1982

Konventionen indeholder dels bestemmelser om retternes internationale kompetence, dels bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, offentligt bekræftede dokumenter og retsforlig. Med et sådant indhold hører den til i kategorien af såkaldte dobbeltkonventioner. Med andre ord indeholder den foruden bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser også direkte kompetenceregler, der fastlægger, hvilken domstol der er kompetent i et tvistemål, i modsætning til de såkaldt simple konventioner, der kun fastlægger kompetencen indirekte, dvs. som en forudsætning for anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser. Konventionen er inddelt i 8 afsnit og fastlægger i nævnte rækkefølge anvendelsesområde (afsnit I, artikel 1), kompetence (afsnit II, artikel 2 til 24), anerkendelse og fuldbyrdelse (afsnit III, artikel 25 til 49), fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter og retsforlig (afsnit IV, artikel 50 til 51). Afsnit V (artikel 52 til 53) indeholder almindelige bestemmelser og afsnit VI (artikel 54) overgangsbestemmelser, hvortil skal føjes bestemmelserne i artikel 34 til 36 i konventionen af 1978 og artikel 12 i konventionen af 1982. Afsnit VII (artikel 55 til 59) indeholder bestemmelser om forholdet til andre konventioner, medens afsnit VIII (artikel 60 til 68) indeholder afsluttende bestemmelser, hvortil kommer de tilsvarende bestemmelser i konventionen af 1978 (artikel 37 til 41) og af 1982 (artikel 13 til 17). Protokollen af 1968 indeholder en række særbestemmelser.

Med hensyn til protokollen af 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen og de ændringer, der er foretaget heri ved teksterne af 1978 og 1982, se nedenfor, afsnit III, D, punkt 91 til 99.

II. DET GRÆSKE SYSTEM VEDRØRENDE INTERNATIONAL KOMPETENCE OG FULDBYRDELSE AF UDENLANDSKE RETTERS AFGØRELSER

8. Efter den moderne græske stats oprettelse (1830) har lovbestemmelserne vedrørende international kompetence og anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske civilretters afgørelser gennemgået to store etaper. Disse etaper fremgår tydeligst i forbindelse med fastlæggelsen af international kompetence⁽⁶⁾ og mindre tydeligt i forbindelse med anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser⁽⁷⁾. Nærværende korte fremstilling afsluttes med en redegørelse for de i henhold til overenskomsten, der gælder i Grækenland vedrørende ovennævnte spørgsmål⁽⁸⁾.

9. Civilprocesloven af 1834, der var udformet af den bajerske jurist G.L. von Maurer, var i kraft fra 25. januar 1835 til 15. september 1968. Den fulgte fransk opfattelse (art. 14 og 15 i Code civil) og fastlagde parternes nationalitet som hovedkriterium for international kompetence. I henhold til art. 28 i civilprocesloven af 1834 var græske domstole kompetente, hvis enten sagsøger eller sagsøgte var græker. Følgelig kunne en græsk statsborger anlægge sag mod en udlænding og en udlænding anlægge sag mod en græsk statsborger ved græske domstole, uafhængigt af om sagens genstand havde en stedlig eller en hvilken som helst anden tilknytning til den græske stat. I medfør af art. 27 i civilprocesloven var de græske civilretters internationale kompetence desuden udvidet til også at omfatte retssager mellem udlændinge, hvis disse var enige om at lade tvister være undergivet græsk jurisdiktion, eller såfremt visse, meget få, særlige værnetingsregler fandt anvendelse, eller såfremt hensynet til grundlæggende retsprincipper kunne gøres gældende⁽⁹⁾.

10. Grundlaget for dette system blev ændret ved indførelsen af civillovbogen (23. februar 1946). Art. 7, stk. 1, i ikrafttrædelsesloven hertil ophævede art. 27 og 28 i civilprocesloven, og i art. 126 i samme ikrafttrædelseslov fastsattes det, at »udlændinge er undergivet græske domstoles jurisdiktion og i lighed med græske statsborgere kan sagsøge eller sagsøges i henhold til kompetenceforskriftene«. I det mindste for så vidt angår udlændinge blev den internationale kompetence således løsgjort fra parternes nationalitet og omdannet til at være en funktion af stedlig kompetence; i retssager mellem udlændinge, eller hvis kun sagsøgte var udlænding, var de græske civilretter under alle omstændigheder kompetente, hvis blot én af dem havde stedlig kompetence i den pågældende sag.

11. Med hensyn til internationale privatretlige tvistemål, hvor sagsøgte var indlænding, var opfattelserne forskellige. Ifølge den såkaldte »helhedsteori«⁽¹⁰⁾ kom lovgiverens hensigt med art. 126 i ikrafttrædelsesloven til civillovbogen til udtryk ved at udlændinge og græske statsborgere i kompetencemæssig henseende skulle fuld-

stændig ligestilles. Da international kompetence vedrørende udlændinge ifølge art. 126 slet og ret var summen eller helheden af de enkelte kompetenceregler, kunne den græske stats internationale kompetence følgelig heller ikke gælde for indlændinge, medmindre der var et almindeligt eller et specielt stedligt værneting ved en græsk civilrets, idet græsk statsborgerskab ikke alene var tilstrækkeligt til at undergive sagen græsk jurisdiktion. Ifølge den såkaldte »sondringsteori«⁽¹¹⁾, som til sidst blev fremherskende i retspraksis i tidsrummet frem til 1968, sondredes der derimod mellem udenlandske og indenlandske sagsøgte, idet det kun for de førstnævntes vedkommende krævedes, at der fandtes et kompetencegrundlag, medens det for de sidstnævntes vedkommende var tilstrækkeligt, at de havde græsk statsborgerskab. Denne opfattelse, hvorefter international kompetence følger nationaliteten, førte i praksis til et for grækerne selv uheldigt privilegium, idet det var muligt, uden nogen yderligere tilknytning, at indbringe sager mod dem ved græske domstole, medens den omstændighed, at sagsøger var græsk statsborger, ikke var tilstrækkelig til at indbringe en sag mod en udlænding ved en græsk domstol⁽¹²⁾.

12. Ved indførelsen af den nye civilproceslov af 16. september 1968 brød det græske system helt med fransk opfattelse, og »helhedsteorien« blev den fremherskende. Ved art. 53 i ikrafttrædelsesloven blev art. 126 i ikrafttrædelsesloven til civillovbogen ophævet og art. 3, stk. 1, i samme civilproceslov fastsatte, at »grækere og udlændinge er underlagt civilretternes jurisdiktion, i det omfang græske domstole er kompetente«. Det forhold, at græske statsborgere og udlændinge blev stillet lige, og at art. 3, stk. 1, i civilprocesloven blev fremstillet som hovedkilden til international kompetence ifølge græsk ret, førte, ifølge den gængse formulering i retspraksis, til en omstilling af græsk ret fra nationalitetsprincippet til »territorialprincippet«.

Tilsvarende forudsætter den græske stats internationale kompetence herefter principielt, at sagen er undergivet et almindeligt eller et specielt stedligt værneting ved en græsk civilret⁽¹³⁾. Nun undtagelsesvis, nærmere bestemt i ægteskabssager og i forældreretssager, udgør nationaliteten, det være sig den ene eller den anden parts, allerede i sig selv et grundlag for de græske domstoles internationale kompetence (civilprocesloven art. 612 og 622).

13. De enkelte værneting, som således udgør den internationale kompetence, er i nutidig græsk lovgivning udformet på en måde, der ikke adskiller sig ret meget fra hovedlinjen i de øvrige EF-landes lovgivninger⁽¹⁴⁾. Således bygger det almindelige værneting på bopæl eller hovedsæde, subsidiært på sagsøgtes blotte opholdssted (civilprocesloven art. 22-26 og 32). Det almindelige værneting finder ikke anvendelse, når en af lovens seks *specielle enekompetencer* foreligger: gods-værneting for sager om tinglige og kvasitinglige fordrin-

ger og lejekrav i forbindelse med fast ejendom (civilprocesloven art. 29); arveværneting, som retter sig efter arveladers sidste bopæl (civilprocesloven art. 30, se også art. 810); værneting for sammenhængende sager, hvorefter den domstol, der pådømmer hovedsagen, bliver kompetent i de tilknyttede sager (civilprocesloven art. 31); selskabsrettigt værneting som omfatter tvister mellem selskaber og selskabsdeltagere såvel som mellem selskaber indbyrdes, for så vidt de skyldes selskabsforholdet, og som bestemmes efter selskabets hovedsæde (civilprocesloven art. 27); forvaltningsværneting efter retskendelser, hvor der er stedligt værneting ved den domstol, der har afsagt kendelsen (civilprocesloven art. 28), og værneting for modfordringer (civilprocesloven art. 34), hvortil det imidlertid skal bemærkes, at det ifølge græsk ret ikke er obligatorisk at fremsætte modfordringer, og at en modfordring ikke forudsætter nogen sammenhæng mellem sagsøgtets fordring og den fordring, som sagsøger gør gældende.

Samtidig indeholder civilproceslovens almindelige del også bestemmelser om seks *konkurrerende specielle værneting*, som overlader det til sagsøger at vælge mellem disse og det almindelige værneting (civilprocesloven art. 41) nemlig: værneting for retshandler, hvor tilknytningsmomenterne alternativt kan være stedet for retshandlens indgåelse eller stedet, hvor ydelsen erlægges (civilprocesloven art. 33); værneting for skadevoldende handlinger, hvor der, for så vidt angår borgerlige krav i anledning af strafbare handlinger, alternativt er foreskrevet et værneting efter det sted, hvor den strafbare handling er begået, eller hvor de strafbare følger er indtrådt (civilprocesloven art. 35, straffeloven art. 16); forvaltningsværneting uden retskendelse, der bestemmes efter det sted, hvor forvaltingsakten er foretaget (civilprocesloven art. 36); værneting for retligt identitet, som hovedsagelig i tilfælde af passivt procesfællesskab muliggør et samlet sagsanlæg ved den domstol, der er kompetent for en af de sagsøgte (civilprocesloven art. 37); værneting for ægteskabsager, som bestemmes efter ægtefællernes sidste fælles opholdssted (civilprocesloven art. 39), og endelig værneting for formueretlige krav, der kan rejses dels ved domstolen i den retskreds, hvor sagsøgte har opholdt sig længere tid (civilprocesloven art. 38), og fremfor alt — når det drejer sig om en sagsøgt, der ikke har nogen bopæl i Grækenland — ved domstolen i den retskreds, hvor sagsøgtets formue eller den omtvistede genstand befinder sig (civilprocesloven art. 40). Med hensyn til de specielle værneting (civilprocesloven art. 591-681) indeholder artikel 616, 664 og 678 også bestemmelser om supplerende konkurrerende specielle værneting, der primært er til fordel for sagsøger.

14. Muligheden for at basere den internationale kompetence på en aftale mellem parterne anerkendes i vid udstrækning i sager om formueretlige forhold (civilproceslovens art. 3, stk. 1, og art. 42 til 44). Aftalen kan principielt være formløs; skriftlig form kræves kun, når der er tale om fremtidige tvister. En formløs aftale, kan principielt også være stiltiende, idet den udledes af det forhold, at sagsøgte ved fremmøde ikke gør indsigelse mod domstolens kompetence under det første retsmøde. En udtrykkelig aftale er kun nødvendig, når der er tale om at tilsidesætte en enekompetence. Ifølge loven antages der at være enekompetence ved den domstol, til fordel for hvilken aftalen er indgået. Iøvrigt behøver sagen ikke at have nogen tingslig tilknytning til den græske stat; den eneste begrænsning udgøres af forbudet mod, at tvister, der angår fast ejendom i udlandet, undergives den græske stats jurisdiktion (civilprocesloven art. 4, stk. 1 in fine). Endeligt er det ligesom ved aftaler om international kompetence (prorogation) også muligt at aftale en udelukkelse af kompetence og at tvisten undergives en udenlandsk domstols jurisdiktion (*dérogation*); det antages ikke, at sådanne aftaler krænker græsk suverænitæt eller grundlæggende retsprincipper, når blot der er mulighed for sagsanlæg ved de udenlandske domstole, således at der ikke opstår international retsnægtelse.

15. Det forudsættes ikke, at den græske stat har international kompetence i hovedsagen, for at der kan træffes afgørelse om anvendelse af foreløbige retsmidler. Der kan naturligvis også træffes afgørelse om anvendelse af foreløbige retsmidler af den domstol, for hvilken hovedsagen verserer (civilprocesloven art. 684 og 683, stk. 2). Afgørelsen kan imidlertid også træffes af »den sagligt kompetente domstol, der er nærmest ved fuldbyrdsstedet« (civilprocesloven art. 683, stk. 3). Følgelig er det ingen hindring for anvendelsen af foreløbige retsmidler i Grækenland, at hovedsagen verserer for en udenlandsk ret eller, såfremt sagen endnu ikke er verserende, at den er underlagt en anden stats og ikke den græske stats internationale kompetence.

16. Retten undersøger som regel *ex officio*, om der forligger international kompetence. Da den internationale kompetence principielt også kan baseres manglende indsigelse fra den fremmødte sagsøgte⁽¹⁵⁾, bliver kompetence-spøresmålet imidlertid kun undersøgt *ex officio*, når sagsøgte *ikke* har givet møde ved første retsmøde, eller når manglende indsigelse i tilfælde af fremmøde ikke kan udgøre en aftale om kompetence, fordi tvisten angår fast ejendom i udlandet (civilprocesloven art. 4, stk. 1), eller fordi sagens genstand ikke er af formueretlig karakter, eller fordi der findes en lovbestemmelse om enekompetence (civilprocesloven

art. 4, stk. 1, art. 42, stk. 1, første og andet afsnit, samt art. 46, stk. 1, 263, litra a). Foreligger der ikke international kompetence, afvises sagen (civilprocesloven art. 4, stk. 2), og denne kan ikke henvises til udenlandske domstole. Dersom der imidlertid på trods af manglende international kompetence træffes afgørelse om realiteten, kan denne afgørelse anfægtes ved hjælp af retsmidler, men betragtes dog ikke som en nullitet, medmindre den krænker reglerne om eksteritorialitet (civilprocesloven art. 313, stk. 1, litra e)).

17. Efter den gamle civilproceslov af 1834 (art. 858-860), foretoges der med hensyn til fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser i Grækenland en sondring på grundlag af nationaliteten af den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæredes⁽¹⁶⁾. Hvis denne var udlænding, blev afgørelsen om eksigibilitet truffet af præsidenten for underretten, og følgende tre forudsætninger krævedes opfyldt:

- a) at den udenlandske afgørelse var eksigibel i domsstaten;
 - b) at der var international kompetence (ifølge græsk ret) i domsstaten,
- og
- c) at afgørelsen ikke stred mod græske grundlæggende retsprincipper. Hvis den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæredes derimod var græsk statsborger, var det underretten sammensat af tre medlemmer der var kompetent til træffe afgørelse om eksigibilitet.

Til de tre ovennævnte forudsætninger føjedes desuden følgende to:

- d) at der ikke var modstrid mellem afgørelsen og indlysende kendsgerninger — denne forudsætning medførte i et vist omfang en efterprøvelse af realiteten i den udenlandske afgørelse,
- og,
- e) at der ikke var opstået begivenheder, som ophævede det krav, som den udenlandske afgørelse angik. Disse forudsætninger, der ifølge loven krævedes opfyldt, for at en udenlandsk retsafgørelse kunne opnå eksigibilitet, blev i retspraksis udvidet til også at omfatte simpel anerkendelse af en udenlandsk doms retskraft⁽¹⁷⁾.

18. Den nye civilproceslov har også her⁽¹⁸⁾ ophævet enhver sondring mellem indlændinge og udlændinge⁽¹⁹⁾. Uanset nationaliteten af den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, kræves således følgende fem forudsætninger opfyldt, for at en udenlandsk retsafgørelse kan blive eksigibel i Grækenland (civilprocesloven art. 905, stk. 2 og 3, og art. 323, nr. 2-5):

- a) at afgørelsen er eksigibel i domsstaten;
- b) at tvisten ifølge græsk ret er underlagt international kompetence i domsstaten;
- c) at den tabende part ikke har været frataget retten til forsvar eller til almindelig deltagelse i retssagen;

d) at den udenlandske afgørelse ikke er i modstrid med en af en græsk domstol afsagt dom, som har opnået retskraft mellem samme parter, og som vedrører samme tvist,

og

e) den udenlandske afgørelse må ikke stride mod grundlæggende retsprincipper. Ud over disse forudsætninger kræves der ikke gensidighed eller anvendelse af de materielle retsregler, som i henhold til græsk international privatret anses for at gælde, ej heller er det tilladt at prøve den udenlandske afgørelses lovlighed eller materielle rigtighed⁽²⁰⁾. Endelig er det for så vidt angår fuldbyrdelse af andre udenlandske adkomster tilstrækkeligt, at de kan fuldbyrdes i henhold til loven i domsstaten, og at de ikke strider grundlæggende retsgrupper (civilprocesloven art. 905, stk. 2).

19. Sondringen mellem indlændinge og udlændinge var allerede ophævet med hensyn til kompetence⁽²¹⁾ og processuelle regler, for så vidt angår afgørelser om eksigibilitet. Under alle omstændigheder ligger kompetencen hos *μουμελής πρωτοδικείο* (underretten bestående af ét medlem) i den retskreds, hvor den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres har sin bopæl eller i mangel af bopæl sit opholdssted, eller dersom der heller ikke findes noget opholdssted, hos den tilsvarende ret i Athen. De processuelle regler for aftaler om kompetence følges (civilprocesloven art. 905, stk. 1) med mulighed for at indanke afgørelsen om eksigibilitet, at gøre begrundet indsigelse gældende mod en udeblivelsesdom, at få sagen genoptaget samt at begære dommen ophævet (civilprocesloven art. 905, stk. 1, andet afsnit, og art. 770 og 771). Fuldbyrdelsen af den udenlandske retsafgørelse, som er tillagt eksigibilitet, sker i henhold til de fuldbyrdelsesregler og -midler, der gælder ifølge græsk ret⁽²²⁾.

20. *Anerkendelse af en udenlandsk retsafgørelses retskraft* beror hovedsagelig på de samme forudsætninger. Kun kræves det i stedet for kravet om, at afgørelsen er eksigibel i henhold til loven domslandet⁽²³⁾, at den har retskraft i henhold til samme lov (civilprocesloven 323, nr. 1). Anerkendelse af en udenlandsk retskraftig afgørelse er ikke underlagt nogen særlig procedure (civilprocesloven art. 323, begyndelsen) og kan således foretages af en hvilken som helst retslig eller administrativ myndighed⁽²⁴⁾. Kun når det drejer sig om retskraft i forbindelse med udenlandske afgørelser vedrørende personers retsstatus, herunder særlig skilsmisse, gælder samme procedure som den, der kræves fulgt i forbindelse med afgørelser om eksigibilitet (civilprocesloven art. 905, stk. 4).

21. Der findes ingen bilaterale overenskomster med Grækenland som kontraherende part, der indeholder umiddelbare bestemmelser om retternes internationale kompetence⁽²⁵⁾. Eventuelle overenskomstbestemmelser om procesretlig ligestilling af udlændinge og indlændinge har i dag mistet deres betydning med hensyn til interna-

tional kompetence⁽²⁶⁾, da græsk intern ret allerede indeholder bestemmelse om denne ligestilling, jf. art. 126 i introduktionsloven til borgerlig lovbog og art. 3, stk. 1, i civilprocesloven⁽²⁷⁾.

22. For så vidt angår anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser gælder der på nuværende tidspunkt otte »simple«⁽²⁸⁾ bilaterale overenskomster for Grækenland, nemlig med: Tjekkoslaviet (1927; lov 3617/1928), Jugoslavien (1959; lovdekret 4007/1959), Forbundsrepublikken Tyskland (1961; lov 4305/1963), Rumænien (1972; lovdekret 429/1974), Ungarn (1979; lov 1149/1981, artikel 24 til 31), Polen (1979; lov 1184/1981, artikel 21 til 31), Syrien (1981; lov 1450/1984, artikel 21 til 29) og Cypern (1984; lov 1548/1985, artikel 21 til 28). Indholdsmæssigt afviger disse overenskomster ikke væsentligt fra gældende intern ret i civilprocesloven, og de gælder uanset procesparternes nationalitet; de tillader ikke en efterprøvelse af sagens realitet, og de gør ikke anerkendelse afhængig af, hvilke materielle retsregler, der er blevet anvendt i forbindelse med den udenlandske retsafgørelse, med undtagelse af sager vedrørende personers retsstatus. Den mest detaljerede af disse overenskomster, nemlig den græsk-tyske overenskomst⁽²⁹⁾, indeholder ikke blot bestemmelser om fuldbyrdelse af retsafgørelser, men også af retsforlig og af officielt bekræftede dokumenter (art. 13 til 16); den behandler ligeledes spørgsmål om frivillig retspleje (art. 1, stk. 1, første afsnit) samt om afgørelser der foreløbigt kan fuldbyrdes (art. 6); og den gør det kun muligt at nægte anerkendelse på grund af manglende kompetence, hvis retterne i den stat hvor anerkendelse gøres gældende har *enekompetence*, eller hvis den ret, som har truffet afgørelsen, udelukkende har baseret sin kompetence på godsværnetinget (art. 3, nr. 3 og 4).

23. For så vidt angår de multilaterale overenskomster⁽³⁰⁾ gælder i Grækenland Wienerkonventionerne om diplomatiske forbindelser af 18. april 1961 (lov-

dekret 503/1970) og om konsulære forbindelser af 24. april 1963 (lov 90/1975), som indeholder detaljerede regler om ekterritorialitet. Desuden gælder konventionerne af 7. februar 1970 om hhv. befordring af gods på jernbaner (CIM) og befordring af personer og rejsegods på jernbaner (CIV) (undtagelseslov 365/1968), som indeholder bestemmelser om international kompetence (artikel 44) og om fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser (art. 56). Også den multilaterale New York-konvention af 20. juni 1956 om inddrivelse af underholdsbidrag i udlandet, der gælder i Grækenland (lovdekret 4421/1964), indeholder bestemmelser om fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser (artikel 5 og 6). Inden for søretten gælder Bruxelles-konventionerne af 10. maj 1952 om »tilvejebringelse af visse ensartede regler i sager vedrørende skibes sammenstød« (lovdekret 4407/1964) og om »tilvejebringelse af ensartede regler for arrest i søgående skibe« (lovdekret 4570/1966, særlig art. 7 om international kompetence). På luftfartsområdet gælder Warszawa-konventionen angående »indførelse af visse ensartede regler om international luftbefordring« (undtagelseslov 596/1937, særlig artikel 28, stk. 1, og artikel 32 om international kompetence). Inden for voldgiftsretten gælder New York-konventionen af 10. juni 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser (lovdekret 4220/1961). Til gengæld har Grækenland ikke undertegnet de internationale Haag-konventioner af hhv. 1. februar 1971 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, og 2. oktober 1973 om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende underholdspligt; Grækenland har imidlertid undertegnet (men endnu ikke ratificeret) den ældre Haag-konvention af 15. april 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende underholdspligt over for børn. Endvidere har Grækenland undertegnet, men endnu ikke ratificeret, Luxembourg-konventionen af 20. maj 1980 (under Europarådets auspicer) om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser.

III. FÆLLESSKABSKONVENTIONEN OM RETTERNES KOMPETENCE OG OM FULDBYRDELSE AF RETSAFGØRELSE I BORGERLIGE SAGER, HERUNDER HANDELSSAGER

A. KONVENTIONENS ANVENDELSESOMRÅDE

24. *Konventionen angår sager med internationale tilknytningsmomenter.* I og med at konventionen regulerer *international kompetence*, er det klart, at den angår internationale forhold eller, ifølge den traditionelle definition, forhold, som har en vis tilknytning til udlandet. Denne karakteristik, som fremgår af selve konventionens indhold, understreges imidlertid i tredje

afsnit i præambelen, hvori der tales om at fastlægge retternes *internationale kompetence* (*compétence des ... juridictions dans l'ordre international*); dette udtryk er i den græske version af konventionen oversat ved »διεθνή δικαιοδοσία« (international kompetence). I øvrigt er udtrykket »retternes kompetence« både i selve titlen og i teksten til konventionen på græsk gengivet

ved »διεθνής δικαιοδοσία« (international kompetence) i overensstemmelse med traditionel græsk terminologi, som sonderer mellem »international« og »indenlandsk« kompetence.

25. Desuden indeholder konventionen bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af *udenlandske* retsafgørelser, nærmere sagt retsafgørelser, der er truffet af en kontraherende stat, og som begæres anerkendt og eller fuldbyrdet i en anden kontraherende stat. Det samme gælder for offentligt bekræftede dokumenter og retsforlig.

26. *Konventionen angår borgerlige sager, herunder handelssager.* Betydningen af udtrykket borgerlige sager, herunder handelssager (art. 1, stk. 1) klarlægges ikke i konventionen. Det fremgår imidlertid af bestemmelsen, at spørgsmålet om der foreligger en borgerlig sag eller en handelssag ikke skal besvares ud fra arten af den ret, hvor sager verserer eller er afgjort, og ej heller ud fra hvorvidt der er tale om frivillig retspleje eller om egentlig domsudøvelse. Denne besvarelse foretages derfor ud fra materielretlige og ikke procesretlige kriterier. I overensstemmelse med EF-Domstolens⁽³¹⁾ praksis er det først og fremmest retsforholdet mellem parterne eller tvistens genstand, der er afgørende.

27. Selv om konventionens forfattere ikke har forsøgt at give en definition af begrebet »borgerlige sager, herunder handelssager« eller blot en klar antydning af det begrebslige omfang, må det imidlertid utvivlsomt antages, at betydningen af dette begreb er fastlagt på grundlag af selve konventionen. Der er således tale om et selvstændigt begreb og ikke om et begreb, der er fastlagt under henvisning til en bestemt stats nationale retsorden. Den indholdsmæssige betydning skal følgelig ikke søges i retsordenen i den kontraherende stat, på hvis område den ret, hvor sager er anlagt, er beliggende, eller i retsordenen i den stat, kontraherende eller ej, hvis materielle retsregler finder anvendelse ved sagens afgørelse. De europæiske Fællesskabers Domstol har bekræftet dette fortolkningsprincip i sin dom af 14. oktober 1976⁽³²⁾ ved at understrege den selvstændige karakter af begrebet og ved at forklare, at indholdet heraf skal fastlægges under hensyn dels til konventionens mål og opbygning, dels til de almindelige principper, der kan udledes af de nationale retssystemer under ét. Denne løsning kræver ifølge Domstolen, at det i videst muligt omfang sikres, at de rettigheder og forpligtelser, som konventionen medfører for de kontraherende stater og berørte personer, bliver lige og ensartede. Den samme fortolkningsgrund sætning findes også i Domstolens senere domme⁽³³⁾.

28. Det er nødvendigt at sondre mellem borgerlige sager, herunder handelssager, og offentligretlige sager, idet sidstnævnte ikke omfattes af konventionens anvendelsesområde. Ifølge EF-Domstolens fortolkning kan sondringen mellem de to kategorier af retssager tilsyneladende baseres på den kontinentaleuropæiske retslæres traditionelle fastlæggelse af offentlig ret, nemlig udøvelse af offentlig myndighed⁽³⁴⁾. Problemet fik en ny dimension, da konventionen blev åbnet for lande, der anvender det angelsaksiske retssystem, idet dette principielt ikke kender sondringen mellem privatret og offentlig ret. Den samtidige eksistens på EF-plan af forskellige opfattelser gør det naturligvis svært at finde en selvstændig, alment anvendelig definition. Domstolens fortolkning mister som sådan sin betydning, når det må konstateres, at der ikke gælder fælles generelle principper for de kontraherende parter retssystemer under ét, som gør det muligt at udlede et ensartet kriterium til at afgøre om en sag er offentligretlig. Man har imidlertid forsøgt delvis at løse problemet ved den tilføjelse, der med konventionen af 1978 (art. 3) blev foretaget i den oprindelige tekst til konventionens artikel 1, stk. 1, hvori det hedder, at konventionen »omfatter i særdeleshed ikke sager om skat, told eller administrative anliggender«. Denne nærmere forklaring, der muligvis forekommer de fleste kontraherende parter, herunder også Grækenland, indlysende, var nødvendig for de stater — Irland og Det forenede Kongerige — hvor sondringen mellem privatret og offentlig ret ikke i samme omfang og med samme klarhed er fastlagt i den positive ret eller i den fremherskende retslære.

29. Til de borgerlige sager, herunder handelssager hører også tvister, der følger af arbejdskontrakter. Denne løsning, som er i overensstemmelse med fremherskende græsk retsopfattelse, er blevet bekræftet af De europæiske Fællesskabers Domstol⁽³⁵⁾.

30. Undtagelse af retsområder

Artikel 1, stk. 2, indeholder en række undtagelser fra konventionens anvendelsesområde. De fleste af disse undtagelser udgør egentlige begrænsninger af omfanget af »borgerlige sager, herunder handelssager«, og er i hvert enkelt tilfælde nødvendige af forskellige årsager. Dette gælder de forhold, der er opregnet i stk. 2 under følgende numre: 1. Fysiske personers retlige status samt deres rets- og handleevne, formueforholdet mellem ægtefæller samt arveretten; 2. Konkurs, akkord og andre lignende ordninger og 4. Voldgift. I modsætning hertil begrundes undtagelsen af retsområdet i nr. 3 (social sikring) af det følgende: dels at denne institution alt

efter, hvilket land der er tale om, enten henhører under offentlig ret eller hører til i grænseområdet mellem privatretten og offentlige ret, samt dels, at spørgsmål vedrørende social sikring i stadig større omfang reguleres gennem den afledte fællesskabsret.

31. Artikel 1, stk. 2, nr. 1, vedrører personers retlige status samt deres rets- og handleevne, formueforholdet mellem ægtefæller samt arveretten. At disse retsområder blev undtaget fra konventionens anvendelsesområde var nødvendigt på baggrund af deres særlige kendetegn, hvilket afspejles i de mange forskellige bestemmelser, der gælder herom i de enkelte kontraherende stater såvel materielretligt som i den internationale privatret. At lade disse områder være omfattet af konventionen ville nødvendigvis føre til en udjævning af disse særegenheder eller i modsat fald til en svækkelse af den entydige regulering af retternes kompetence, der ellers netop er et af konventionens hovedmål. Stillet over for dette dilemma foretrak konventionens forfattere at udelade disse forhold fra anvendelsesområdet.

32. I sin fortolkning af disse undtagelser har De europæiske Fællesskabers Domstol anset, at fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arrest eller udlæg i ægtefællens formuegoder som et foreløbigt retsmiddel under en skilsmisssag, ikke hører ind under konventionens anvendelsesområde⁽³⁶⁾. Ligeledes har Domstolen udelukket anvendelse i det tilfælde, hvor hustruen anmoder om, at det som foreløbigt retsmiddel pålægges hendes ægtefælle at udlevere et dokument til hende for at undgå, at dette anvendes af ægtefællen som bevismiddel i en tvist angående dennes forvaltning af hustruens formue, for så vidt denne forvaltning er snævert forbundet med de formueforhold, der er en direkte følge af parternes ægteskab⁽³⁷⁾.

33. Sager om underholdspligt hører under alle omstændigheder ind under konventionens anvendelsesområde, som det fremgår af art. 5, nr. 2, som indeholder bestemmelser om retternes kompetence i forbindelse med underholdspligt. Som det måtte forventes, er der imidlertid opstået problemer derved, at krav om underholdspligt i praksis sædvanligvis er knyttet sammen med sager om personers retlige status og hovedsageligt med skilsmisssager. De europæiske Fællesskabers Domstol har anset, at en foreløbig afgørelse om underholdspligt i forbindelse med en skilsmisssag er underlagt konventionens anvendelsesområde⁽³⁸⁾. Der er senere opstillet udtrykkelige regler for dette tilfælde i den ved konventionen af 1978 ændrede bestemmelse i art. 5, nr. 2.

34. Ifølge art. 1, stk. 2, nr. 2, er konkurs, akkord og andre lignende ordninger undtaget fra konventionens

anvendelsesområde. Dette område måtte undtages, idet medlemsstaterne agtede og stadig agter at udarbejde en særskilt fællesskabskonvention om konkurs. Anvendelsen af denne undtagelse kan give anledning til problemer i forbindelse med bestemmelsen i art. 16, nr. 2, hvori det fastslås, at den ret, der har enekompetence i sager om opløsning af selskaber eller juridiske personer, er retten i den stat, hvor disse har deres hjemsted, såfremt opløsningen af selskabet eller den juridiske person er en følge af konkurs, akkord eller andre lignende ordninger⁽³⁹⁾.

35. Undtagelsen af voldgift, der er en institution, der anvendes i forbindelse med borgerlige sager, herunder især handelssager (art. 1, stk. 2, nr. 4) er begrundet i den omstændighed, at dette område er reguleret i mange internationale multilaterale overenskomster. Sager, der umiddelbart og hovedsageligt angår voldgift, som f.eks. tilfælde, hvor en domstol griber ind i forbindelse med voldgiftsorganets oprettelse eller sager om annullation af en voldgiftsavgørelse, eller om anerkendelse af dens gyldighed, henholdsvis dens ugyldighed, omfattes ikke af konventionen. I modsætning hertil antages der lejlighedsvis at kunne ske prøvelse af gyldigheden af en voldgiftsavgørelse, som påberåbes af den ene part for at bestride kompetencen hos den ret, ved hvilken denne i henhold til konventionen er blevet sagsøgt.

36. Social sikring, der i henhold til art. 1, stk. 2, nr. 3, er undtaget fra konventionens anvendelsesområde, anses, alt efter det pågældende nationale retssystem, som en del af offentlig ret, eller som tilhørende grænseområdet mellem offentlig ret og privatretten. Denne kendetegn ville måske have været tilstrækkeligt til at holde social sikring uden for konventionens anvendelsesområde som defineret i art. 1, stk. 1. Den udtrykkelige udelukkelse af dette område blev imidlertid anset for hensigtsmæssig. Først og fremmest var der også andre grunde til udelukkelsen som f.eks. at dette retsområde reguleres i traktaterne og den afledte fællesskabsret og yderligere, at der findes talrige bilaterale overenskomster om social sikring mellem medlemsstaterne i Fællesskabet. Konventionens forfattere fandt det ikke hensigtsmæssigt at gribe ind i disse retsfor skrifter ved at udvide konventionens anvendelsesområde til også at omfatte social sikring.

37. Det skal imidlertid bemærkes, at denne undtagelse fra anvendelsesområdet konkret vedrører de egentlige sociale sikringssager, og hovedsageligt forhold mellem sikringsinstitutionen og den sikrede, såvel som mellem de ydelsesberettigede og arbejdsgiveren. Afledte søgsmål, som f.eks. direkte sagsanlæg fra skadelidte mod

sikringsinstitutionen eller sikringsinstitutionens indtræden i den sikrede skadelidtes krav over for tredjemand, som hæfter for skaden, hører principielt ind under almindelig ret og er derfor underlagt konventionens anvendelsesområde.

B. RETTERNES KOMPETENCE

38. Generel kompetenceregulering

Såvel i intern græsk ret (civilproceslovens art. 3, stk. 1, ur. 22) som også i konventionen (art. 2, stk. 1) støttes retternes internationale kompetence principielt på sagsøgtets bopæl. Den grundlæggende bestemmelse i art. 2, stk. 1, frigører på den ene side udtrykkeligt retternes kompetence fra begrebet nationalitet, og *foreskriver* på den anden side, at personer, der har deres bopæl på en kontraherende stats område, skal sagsøges ved retterne i denne stat, idet den eneste undtagelse herfra er de fravigelser, der er fastsat i selve konventionen (særlig art. 5 til 18). Derfor anvendes sagsøgtets bopæl på en kontraherende stats område også til at afgrænse konventionens anvendelse udadtil, uanset om vedkommende er statsborger i en kontraherende stat. Mens nationalitet ifølge art. 2, stk. 1, ikke udgør et grundlag for retternes kompetence, går samme artikels stk. 2 endnu længere og ligestiller faktisk udlændinge og indlændinge, idet udlændinge undergives de kompetence-regler, der gælder for indlændinge⁽⁴⁰⁾.

39. Konventionen definerer ikke selv domicilbegrebet, men henviser til den interne lovgivning i den stat, for hvis område spørgsmålet om bopæl skal afklares (art. 52). Under alle omstændigheder er sagsøgtets blotte opholdssted blevet forkastet som grundlag for international kompetence⁽⁴¹⁾. Følgelig vil art. 38 i civilprocesloven ikke kunne påberåbes inden for konventionens anvendelsesområde med henblik på en udvidelse af græske domstoles internationale kompetence. Derudover berører afvisningen af opholdsstedet som et automatisk grundlag for international kompetence svarende til bopælen ikke bestemmelsen i art. 23, stk. 1, i civilprocesloven. Hvis på den ene side sagsøgte har sin bopæl på en ikke kontraherende stats område og sit opholdssted på en kontraherende stats område, gælder art. 2 selvfølgelig ikke, men samtidig kan art. 23, stk. 1, i civilprocesloven ikke anvendes, idet denne bestemmelse i alle tilfælde giver bopælen forrang, uanset hvor denne end måtte befinde sig; hvis på den anden side sagsøgte ikke har bopæl noget sted, men sit opholdssted i Grækenland, så må dette opholdssted, hvortil vedkommende har det nærmeste geografiske tilhørsforhold, og som begrundet anvendelsen af bestemmelsen i civilproceslovens art. 23, stk. 1, også antages at være i overensstemmelse med sigtet i art. 2 og at danne grundlag for retlig kompetence.

40. Som det fremgår af art. 2, stk. 1, regulerer konventionen kun international kompetence og principielt ikke også stedlig kompetence; den henviser således blot tvister til retterne i den stat, hvor sagsøgte har sin bopæl, uden at kræve, at tvisten i denne stat pådømmes ved *den bestemte* domstol i den retskreds, hvor sagsøgte har sin bopæl. På den anden side gives der ikke i konventionen nogen nærmere definition af enkeltpersoners bopæl i retlig sammenhæng, idet der, som allerede sagt, generelt henvises til den interne lovgivning i den pågældende stat. Artikel 52, stk. 3, fastsætter endog efter hvilken lovgivning en afhængig bopæl skal bestemmes. Det er ikke let at indpasse nationale bestemmelser, der lægger et andet tidspunkt til grund for bestemmelser om kompetence og som istedet for den nuværende bopæl lægger sagsøgtets tidligere bopæl til grund. Derfor må art. 24 i civilprocesloven vige fra konventionen for så vidt angår græske offentligt ansatte, som gør tjeneste i udlandet uden at nyde godt af eksterritorialitetsprivilegiet (f.eks. lærere ved græske skoler i udlandet eller tilsynsførende for græske arbejdere i en anden kontraherende stat), og som efter denne bestemmelse var undergivet retterne på stedet for deres bopæl inden udsendelsen. Hvis derfor en græsk lærer, som inden sin udsendelse til den græske skole i München havde sin bopæl i Athen, men efter sin udsendelse har fået bopæl i München, vil hans almindelige værneting fremover alene befinde sig i München og ikke tillige i Athen.

41. For så vidt angår selskaber og juridiske personer sidestiller konventionen deres hjemsted med bopælen (art. 53, stk. 1, første afsnit). Med hensyn til bestemmelsen af hjemstedet skal den ret, hvor sagen anlægges, anvende forskrifterne i dens egen internationale privatret (art. 53, stk. 1, andet afsnit). Den grundlæggende bestemmelse afviger ikke fra indholdet af art. 25 i civilprocesloven, heller ikke med hensyn til foreninger af fysiske personer, der forfølger et fælles mål, uden at udgøre en juridisk person, idet sådanne tilfælde også i henhold til konventionens forfatteres hensigt⁽⁴²⁾ er dækket af udtrykket »selskaber«.

42. Specielle kompetenceregler

Artikel 3 præciserer det almindelige princip i konventionen, hvorefter personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, kun kan sagsøges ved retterne i en anden kontraherende stat, for så vidt dette er tilladt i henhold til de specielle kompetenceregler i konventionens art. 5-18⁽⁴³⁾. Anvendelse af andre specielle kompetenceregler end dem, der er fastsat i selve konventionen er derfor ikke tilladt. Dette forbud gælder imidlertid kun i henseende til konventionens anvendelsesområde⁽⁴⁴⁾. Personer, der har bopæl i Grækenland, kan således også efter konventionens ikrafttræden i tvister, som ikke rummer noget udenlandsk moment, sagsøges ved *græske* domstole uden for deres bopælssted i medfør af særlige kompetenceregler i den græske civilproceslov, også selv om disse ikke er fastsat i konventionen. Den udtømmende karakter af konventionens specielle

kompetenceregler som grundlag for retternes kompetence fremgår tydeligt, såfremt personer skal sagsøges i en anden kontraherende stat end bopælsstaten. Det vil sige, at ifølge konventionen kan det almindelige bopælsværnning som grundlag for retternes internationale kompetence kun fraviges til fordel for specielle kompetenceregler, som fastsættes udtømmende i selve konventionen. Denne opfattelse er heller ikke ukendt i intern græsk ret. Efter art. 22 i civilprocesloven kan en person også dér kun sagsøges ved en domstol uden for bopælsstedet, når loven fastsætter andet, dvs. foreskriver et særligt værnning.

43. I denne forbindelse indeholder konventionen en opremsning, der kun er vejledende, af uanvendelige kompetenceregler, som er fastsat i interne retsplejebestemmelser, men som ifølge konventionen er eksorbitante. Det drejer sig om bestemmelser, der f.eks. støtter retternes kompetence på følgende: at sagsøger eller sagsøgte er statsborger i den stat, hvor sagen føres (Belgien, Frankrig, Luxembourg og Nederlandene), at stævningen forkyndes for sagsøgte under et midlertidigt ophold i den stat hvor sagen føres (Irland og Det forenede Kongerige), at der foretages arrest i sagsøgte gods i det pågældende land (Det forenede Kongerige), at der forekommer gods tilhørende sagsøgte i det pågældende land (Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Grækenland og Det forenede Kongerige) eller andre bestemmelser til ugunst for udlændinge (Italien). Således vil heller ikke græske domstole for fremtiden kunne støtte deres kompetence på det særlige godsværnning ifølge art. 40 i civilprocesloven, i det omfang sagsøgte har sin bopæl på en anden kontraherende stats område. Det forhold, at sagsøgte har gods i landet, eller at selve den omtvistede genstand befinder sig dér, anses ifølge konventionen ikke for at være tilstrækkelig tilknytning til at kunne udgøre grundlaget for kompetence.

44. Såvel konventionens bestemmelser generelt som udelukkelsen af eksorbitante kompetenceregler i art. 3, stk. 2, angår kun sagsøgte, der har deres bopæl på en kontraherende stats område, uanset sagsøgers bopæl og selvfølgelig også uanset dennes nationalitet. Hvis sagsøgte derimod ikke har bopæl på en kontraherende stats område, indeholder konventionen ingen selvstændige bestemmelser, men henviser til den interne ret i den stat, ved hvis domstole sagen verserer (art. 4, stk. 1). Over for en sagsøgt, der ikke har bopæl på en kontraherende stats område, kan ifølge konventionen enhver person, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset nationalitet påberåbe denne stats lovgivning og således også de eksorbitante kompetenceregler, der ellers er udelukket ifølge art. 3, stk. 2 (art. 4, stk. 2). Trods den ulige behandling af sagsøgte alt efter,

om denne har sin bopæl på en kontraherende stats område eller ej, er der således i det mindste sikret lige behandling af sagsøger, uanset dennes nationalitet, forudsat at han har sin bopæl på en kontraherende stats område. Under alle omstændigheder anerkendes og fuldbyrdes den retsafgørelse, der træffes, efter konventionen. En udtrykkelig fravigelse af grundreglen om, at konventionens anvendelse afhænger af sagsøgte bopæl på en kontraherende stats område, findes ikke blot i art. 17 og 18 hvorefter der kan indgås aftaler om kompetence, men først og fremmest i artikel 16 om enekompetence. I de fem sagstyper der opregnes i art. 16, antages det i konventionen at tvistens nære tilknytning til en kontraherende stats område må gå forud for den omstændighed, at sagsøgte ikke har bopæl på en kontraherende stats område. Ud over sagsøgte bopæl, anvendes således også fast ejendoms beliggenhed, juridiske personers hjemsted, stedet for indførelse i offentlige registre samt fuldbyrdelsesstedet som mere objektive⁽⁴⁵⁾ tilknytningsmomenter med henblik på afgrænsning af konventionens anvendelsesområde.

45. De efterfølgende afdelinger 2 til 6 i afsnit II (art. 5 til 18) udgør den specielle del af den direkte regulering af retternes kompetence. Det vil sige, at de fastsætter de specielle kompetenceregler, der undertiden konkurrerer med det almindelige bopælsværnning (art. 5, som vedrører visse sagstyper, og art. 6, der vedrører visse persongrupper, særlig sagsøgte), og undertiden udelukker dette almindelige værnning (art. 16). For visse sagstyper, om hvilke det blev anset, at der var behov for en særlig processuel behandling, som f.eks. forsikringsager og forbrugerkontrakter, indeholder de respektive afdelinger 3 (art. 7-12a) og 4 (art. 13-15) selvstændige kompetencebestemmelser, således at af alle konventionens øvrige bestemmelser om kompetence gælder samtidig hermed kun art. 4 om sagsøgte uden bopæl på en kontraherende stats område⁽⁴⁶⁾, og art. 5, nr. 5, om sager vedrørende driften af en filial. I forsikringsager og forbrugerkontrakter tages parternes bopæl derfor kun i betragtning som muligt grundlag for kompetence, for så vidt dette særligt er omtalt i vedkommende afdeling, mens dermod den generelle bestemmelse i art. 2 ikke kan finde anvendelse.

46. Konkurrerende specielle kompetenceregler

Artikel 5-6a, der vedrører henholdsvis objektive (art. 5) og subjektive (art. 6) tilknytningsmomenter og som

derved afgrænser de tilfælde, hvor en person, der har sin bopæl på en kontraherende stats område, ifølge konventionen kan sagsøges i en anden kontraherende stat. Det vil sige, at de fastsætter »specielle kompetenceregler«, således at, forudsat sagsøgte har sin bopæl på en kontraherende stats område, og den specielle kompetenceregulering i det konkrete tilfælde henviser til retterne i en anden kontraherende stats, har også retterne i denne anden stat kompetence sideløbende med retterne i den stat, hvor sagsøgte har sin bopæl. Det er sagsøgte, der kan vælge værnetinget, og dette valg tilkendegives ved sagsanlægget⁽⁴⁷⁾.

47. I den oprindelige tekst til konventionen indeholdt art. 5 fem tilfælde (nr. 1-5), nemlig sager om kontraktforhold, om underholdspligt, om erstatning uden for kontrakt, om borgerlige krav ved en strafferetlig domstol og sager vedrørende driften af en filial. Ved Danmarks, Irlands og Det forenede Kongeriges tiltrædelse blev der ved tiltrædelseskonventionen af 1978 tilføjet yderligere to tilfælde, nemlig sager vedrørende trusts og sager vedrørende betaling af bjærgeløn. Art. 5 er en af de vigtigste artikler i konventionen og en af dem, der oftest har fundet anvendelse i retspraksis.

48. I sager vedrørende kontrakter eller fordringer i henhold til kontrakter er ifølge art. 5, nr. 1, yderligere retten på det sted, hvor forpligtelsen er opfyldt eller skal opfyldes, kompetent. Således udgør dette opfyldelsessted tilknytningmomentet for fastlæggelse af kompetencen vedrørende alle tvister om kontrakten og dens gennemførelse. Ifølge De europæiske Fællesskabers Domstols retspraksis gælder dette særlige værneting også, selv om selve indgåelsen af den kontrakt, der ligger til grund for tvisten, er omtvistet mellem parterne⁽⁴⁸⁾. I øvrigt kan sådanne tvister også angå betalingskrav, som skyldes forholdet mellem en forening og dens medlemmer, uanset om kravet er direkte affødt af medlemmets optagelse, eller om det foruden optagelsen vedrører en eller flere afgørelser, som foreningens organer har truffet⁽⁴⁹⁾. Fastlæggelsen af den domstol, som bestemmelsen henviser til, giver anledning til flere vanskeligheder end afgrænsningen af tvisterne. Det er således fastslået, at opfyldelsesstedet skal bestemmes i henhold til den lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse ifølge den internationale privatrets regler der gælder for den ret, hver sagen verserer⁽⁵⁰⁾. Dersom den pågældende nationale lovgivning tillader det, kan dette sted også fastsættes af parterne, uden at deres aftale skal overholde formkravene i konventionens art. 17 vedrørende aftaler om kompetence⁽⁵¹⁾. Endelig for

så vidt angår den forpligtelse hvis opfyldelsessted udgør grundlaget for den specielle kompetence, baserede Domstolen tidligere dette på en (hvilken som helst) kontraktlig forpligtelse, der lå til grund for tvisten⁽⁵²⁾, mens den nu synes i tilfælde af en tvist, som vedrører forskellige forpligtelser, der respektivt skal opfyldes på forskellige steder, at begrænse sig den forpligtelse, der er karakteristisk for kontrakten som helhed⁽⁵³⁾.

49. Den specielle kompetenceregulering, der er baseret på stedet for den kontraktlige forpligtelses opfyldelse, afviger fra gældende intern græsk ret (civilprocesloven art. 33) i to henseender. Først og fremmest angår den tvister, der udelukkende skyldes kontraktforhold, således at bestemmelsen efter ordlyden ikke omfatter ensidige retshandler; den selvstændige begrebsbestemmelse af udtrykket »kontrakt« i art. 5, nr. 1, må imidlertid formodes også at være udvidet til at omfatte sager vedrørende kontraktlignende retshandler i overensstemmelse med efter art. 33, stk. 2, i civilprocesloven, hvorimod spørgsmålet vedrørende tvister angående ensidige retshandler fortsat står åbent. Yderligere anses kun stedet for forpligtelsens opfyldelse som afgørende, men derimod ikke stedet for kontraktens indgåelse, der imidlertid også er relevant i henhold til art. 33, stk. 1, i civilprocesloven. Endelig fremgår det udtrykkeligt, på linje med den herskende opfattelse i græsk ret, at ikke blot er stedet, hvor forpligtelsen er opfyldt afgørende, men også stedet, hvor den skulle have været opfyldt, idet opfyldelsesstedet naturligvis enten kan være aftalt mellem parterne eller kan fremgå af den anvendelige lovgivning⁽⁵⁴⁾. Her skal det bemærkes, at specielt for så vidt angår pådømmelse af arbejdsretlige tvister mellem en skibsfører og et besætningsmedlem på et søgænde skib, der er indregistreret i Danmark, Grækenland eller Irland, åbner art. Vb i protokollen af 1968 mulighed for at den kompetente diplomatiske eller konsulære myndighed kan gribe ind.

50. Den væsentligste betydning af bestemmelsen i art. 5, nr. 2, er, at i forbindelse med alle sager om underholdspligt, uanset på hvilket grundlag de baseres, eller hvad de indebærer⁽⁵⁵⁾, kan kompetencen også ligge hos retten på det sted, hvor den berettigede har sin bopæl eller sit sædvanlige opholdssted. Den berettigede nyder således også processuel beskyttelse, og er derfor ikke tvunget til at fjerne sig fra det sted, hvor vedkommende lever sin daglige tilværelse. Denne specielle kompetenceregulering blev udvidet ved tiltrædelseskonventionen af 1978. Den omfatter også sager om underhold som afgøres i forbindelse med eller samtidig med en retssag vedrørende personers retlige status — som ikke selv falder ind under konventionens anvendelsesområde —

i det omfang, den ret, hvor sagen om retlig status verserer, også er kompetent i den forbundne sag om underhold; blot må denne kompetence ikke støttes på én af parternes nationalitet. Det accessoriske forhold mellem en sag vedrørende underhold i forhold til hovedsagen om personers retlige status udgør således et grundlag for kompetence i alle de tilfælde, hvor kompetencen ikke følger af en parts nationalitet. Idet græsk ret som en undtagelse, nemlig i ægteskabsager og i forældreretssager, også støtter den internationale kompetence alene på en af parternes nationalitet (civilprocesloven art. 612, 622), kan den forudsete mulighed forbinde en sag om underhold med hovedspørgsmålet om status, og at føre den samtidig hermed (civilprocesloven art. 592, stk. 2, og art. 614, stk. 2), ikke finde sted inden for konventionens område, medmindre der ud over nationaliteten findes et andet grundlag for international kompetence.

51. Ved art. 5, nr. 3, indføres et specielt værneting ved stedet for en skadevoldende handling. Den omfatter alle sager som vedrører eller følger af en skadevoldende handling, eller det der sidestilles med en skadevoldende handling, uanset om kravet vedrører erstatning eller andet, og henfører dem til retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået. Et sådant sted kan ifølge EF-Domstolen⁽⁵⁶⁾ såvel være det sted, hvor skaden er indtrådt, som det sted, hvor den skadegørende handling er foretaget. For så vidt angår spørgsmålet om det afgørende sted er konvention efter denne fortolkning i overensstemmelse med gældende græsk ret, men den afviger derved, at der ikke kræves en »strafbar handling« (civilprocesloven art. 35), således at den også omfatter sager vedrørende skadevoldende handlinger af en ren civilretlig karakter.

52. Art. 5, nr. 4, omhandler sager, i hvilke der påstås erstatning (eller genoprettelse af en tidligere tilstand) i anledning af en *strafbar handling*. Ved denne bestemmelse udgør muligheden for at fremføre et borgerligt krav i forbindelse med en straffesag et selvstændigt værneting med det resultat, at den i straffesagen kompetente ret, også selv om den har sæde uden for »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«⁽⁵⁷⁾, får kompetence til at påkende det borgerlige krav, for så vidt dette er tilladt ifølge national ret. Medens det således overlades til den nationale retsorden at afgøre, hvorvidt der kan fremsættes borgerlige krav, og hverledes retter, der er kompetente i straffesager, skal forholde sig i sådanne tilfælde, griber den tilsvarende artikel II i protokollen af 1968 derimod direkte ind i indholdet af national lovgivning om strafferetspleje. Denne bestemmelse fastsætter navnlig (stk. 1) at en tiltalt der har bopæl i en kontraherende stat, og mod hvem der indledes retsforfølgning for en uagtsom lovovertrædelse ved retter, der er kompetente i straffesager i en anden kontraherende stat, hvor den pågældende ikke er statsborger kan lade

sig repræsentere af »personer, der er bemyndiget hertil«. Ifølge EF-Domstolen finder denne bestemmelse, anvendelse såfremt en borgerlig sag er anlagt eller formodes at ville blive anlagt senere⁽⁵⁸⁾. Sammenholdt hermed er græsk ret (strafferetsplejeloven art. 340, stk. 2, første afsnit) i princippet strengere, idet den kun tillader tiltalte at lade sig repræsentere, når der er tale om en forseelse eller en lovovertrædelse, som kan straffes med bøde eller frihedsberøvelse i op til tre måneder, og dermed ikke i alle tilfælde af uagtsom lovovertrædelse. I kraft af konventionen erstattes art. 340, stk. 2, første afsnit, således af art. II i protokollen af 1968, i det omfang denne er anvendelig⁽⁵⁹⁾.

53. Værneting for en filial, et agentur eller en lignende virksomhed (art. 5, nr. 5) kendes i græsk ret kun i form af værneting ved et forretningsmæssigt delhjemsted (civillovbogen art. 51, stk. 3, som ændret ved art. 2, lov 1329/1983; civilprocesloven art. 23, stk. 2) og dette har stort set ikke fundet anvendelse som grundlag for international kompetence. Derimod har EF-Domstolen med hensyn til konventionens anvendelsesområde i tre domme uddybet forståelsen af den ovennævnte bestemmelse. For det første har den ikke anvendt bestemmelsen på en eneforhandler, som ikke er underlagt leverandørens kontrol eller ledelse⁽⁶⁰⁾. For det andet har den fortolket begrebet filial, idet den særlig har understreget nødvendigheden af, at filialen udadtil varigt fremtræder som et centrum for erhvervsudøvelsen og som en repræsentation for hovedvirksomheden, og desuden har den afklaret begrebet tvister vedrørende driften der ifølge dens fortolkning omfatter forpligtelser inden for og uden for kontraktforhold, som står i forbindelse med den egentlige driften af filialen selv, såvel som forpligtelser, der er indgået på hovedvirksomhedens vegne⁽⁶¹⁾. Endelig har den ej heller anvendt bestemmelsen på en selvstændig handelsagent, som er berettiget til samtidig at repræsentere flere selskaber, og som, da han frit kan indrette sin arbejdstid og sin virksomhed, blot videresender ordrer til den pågældende hovedvirksomhed⁽⁶²⁾.

54. Bestemmelsen i art. 5, nr. 6, er ukendt i græsk ret, som ikke kender institutionen trust som sådan. Den blev tilføjet ved tiltrædelseskonventionen af 1978 og henlægger kompetencen i de der omtalte tvister, som vedrører oprettelsen og driften af en trust, til den kontraherende stat, på hvis område trusten har hjemsted.

55. Ved konventionen i art. 5, nr. 7, indføres værneting for arrest i skibsladningen eller fragten sam en speciel kompetence i sager om indsigelse mod betaling af bjærgeløn for bjærgearbejde. Efter den retsikkerhed, som bestod før indførelsen af civilprocesloven, er der nu intet grundlag i intern græsk ret for international kompetence i forbindelse med arrest. Græsk ret kender selvfølgelig godsværneting i mere generel betydning (civilprocesloven art. 40), men netop dette værneting er udeladt af konventionens anvendelsesområde⁽⁶³⁾. Ved den omhandlede bestemmelse i art. 5, nr. 7, genindfører konventionen i en vis form godsværneting, men væ-

sentligt begrænset, nemlig kun i tvister vedrørende betalingen af den bjærgeløn som forlanges for bjærgning der er kommet en skibsladning eller fragt til gode, yderligere er kompetencen i overensstemmelse med traditionel opfattelse i *Common Law* (64) gjort afhængigt af, om der er foretaget arrest, eller om der kan foretages arrest.

56. De specielle kompetenceregler ifølge art. 6 i konventionen, som er beror på personlige tilknytningsmomenter, er som begreb kendt i græsk ret. De vigtigste forskelle mellem konventionen og den græske civilproceslov kan begrænses til følgende tre punkter, som henholdsvis omhandler de tre foreskrevne specielle kompetencer i konventionen:

- a) I tilfælde af procesfællesskab er kompetencer ifølge konventionen tillagt retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte har *bopæl*. Græsk ret er her mindre restriktiv og tillader, at de parterne i procesfællesskabet kan sagsøges ved den ret, som er enten det almindelige værneting eller et specielt værneting for en af disse partner.
- b) Art. 6, nr. 2, begrænser værnetinget for sammenhængende sager (jf. civilprocesloven art. 31) som grundlag for international kompetence til kun at omfatte tilfælde af intervention eller tredjemænds deltagelse i sager om opfyldelse af en forpligtelse. Men selv i disse tilfælde ophæves ifølge konventionen den internationale kompetence uanset sagsammenhængen såfremt det konstateres at sagen kun er anlagt med det formål at forskyde den internationale kompetence og at unddrage sagsøgte dennes almindelige værneting. Da tysk ret ikke kender begrebet intervention eller tredjemænds deltagelse i sager om opfyldelse af en forpligtelse, har Forbundsrepublikken Tyskland for sine retters vedkommende fortrukket ikke at godkende denne kompetence, men har denmod valgt at bibeholde forudsætningerne for procesunderretning som fastsat i tysk ret (Zivilprozessordnung art. 72-74; protokolken af 1968, artikel V).
- c) Medens værneting for modfordringer ifølge græsk ret ikke forudsætter, sammenhæng mellem de modstående fordringer (civilprocesloven art. 34, 268), indskrænker konventionen det tilsvarende værneting ved at kræve, at modfordringen udspringer »af den samme kontrakt eller det samme forhold, som hovedfordringen støttes på«.

57. Ifølge art. 6a, som blev tilføjet ved tiltrædelseskonventionen af 1978, er det med hensyn til international kompetence den ret, der er kompetent i sager om

ansvar i forbindelse med brugen eller driften af et skib, som også tager stilling til krav om begrænsning af dette ansvar. Således er det processuelt gjort lettere for redere og skibsudrustere at gøre begrænsningen af deres ansvar gældende, idet de nu som sagsøgere ved retterne på det sted, hver de har deres bopæl, kan andrage om denne ansvarsbegrænsning.

58. Forsikringsager

Hele afdeling 3 (art. 7 til 12a), som regulerer den internationale kompetence i forsikringsager, tilsigter principielt processuel beskyttelse af forsikringstager. Dette afsnit fastsættes nemlig, at forsikringsgiver kan sagsøges ved retten såvel på det sted, hvor forsikringstager har bopæl (art. 8, nr. 2), som på det sted, hvor skadetilføjelesen er foregået, når der er tale om sager om ansvarsforsikring eller forsikring af fast ejendom (art. 9). De samme tilknytningsmomenter finder også anvendelse i tilfælde af, at skadelidte anlægger sag direkte mod forsikringsgiver, såfremt der er hjemmel til et sådant direkte sagsanlæg (art. 10, stk. 2). For så vidt den lovgivning, der gælder for den ret, ved hvilken sagen er anlagt, indeholder hjemmel til at inddrage forsikringsgiveren i sagen mellem skadelidte og den sikrede, omfatter kompetencen ifølge konventionen også dette (art. 10, stk. 1), endog tilsyneladende uden den begrænsning for svigagtig intervention, der er fastsat i art. 6, nr. 2. Også når forsikringsgiver optræder som sagsøger, er denne på tilsvarende måde bundet i processuel henseende. Denne kan »kun anlægge sag ved retterne i den kontraherende stat, på hvis område sagsøgte har bopæl, hvad enten sagsøgte en forsikringstager, sikret eller begunstiget« (art. 11, stk. 1). Endelig åbnes der ved art. 12-12a begrænsede muligheder for at indgå prorogationsaftaler, idet det principielt kun tillades parterne at indgå aftaler om kompetence på den betingelse, at disse enten er indgået, efter at tvisten er opstået (art. 12, nr. 1), eller at de yderligere begunstiger forsikringsgivers processuelle mod part (art. 12, nr. 2 og 3).

59. Forbrugerkontrakter

Af samme type som de foranstående regler er også indholdet af afdeling 4 (art. 13-15), som vedrører kompetence i sager om forbrugerkontrakter (dette omfatter i alle tilfælde ikke et selskabs salg af en maskine til et andet selskab mod betaling i rater) (65), hvilket ej heller kendes i intern græsk ret. Sælgeren eller långiveren kan således sagsøges ved retten på det sted, hvor køberen eller låntageren (forbrugeren) har sin bopæl (art. 14, stk. 1), medens omvendt sælgeren kun kan sagsøge køberen, og långiveren kun låntageren, ved den ret i en

stat, hvor sagsøgte har sin bopæl (art. 14, stk. 2). Også her åbnes der begrænsede muligheder for at indgå prorogationsaftaler, idet det kun tillades parterne at indgå aftaler om kompetence på den betingelse, at disse enten indgås, efter at tvisten er opstået (art. 15, nr. 1), eller at de yderligere begunstiger køberen eller låntageren, dvs. forbrugeren (art. 15, nr. 2, se også nr. 3).

60. Enekompetencer

I lighed med intern græsk ret (se civilprocesloven art. 27-31 og art. 34) opstiller også konventionen (art. 16) en fortegnelse over *enekompetencer*, således at forstå, at hvis forudsætningerne for en sådan enekompetence er til stede, kan sagsøger ikke som i de i art. 5 og 6 nævnte tilfælde indbringe sagen for retterne i den kontraherende stat, hvor sagsøgte har bopæl, men er, uanset om sagsøgte har bopæl på en kontraherende stats område eller ej, nødsaget til at anlægge sag udelukkende ved retterne i den stat, som disse enekompetence-regler foreskriver. Den fortegnelse over enekompetence, som konventionen opstiller (art. 16), er efter en del opfattelser mere restriktiv end den fortegnelse, der opstilles i intern græsk ret. I konventionen (art. 16, nr. 1) foreskriver konventionen i »sager om rettigheder over fast ejendom samt om leje eller forpagtning af fast ejendom« retten på det sted, hver ejendommen er beliggende, men det synes ikke her, som det gør i art. 29, stk. 1, i den græske civilproceslov, at omfatte krav imod enhver besidder (*actiones in rem scriptae*), sager om erstatning som følge af ekspropriation⁽⁶⁶⁾ eller sager om overdragelse af retten til udbytte af fast ejendom⁽⁶⁷⁾.

I modsætning til den generelt udformede værneting i græsk ret for selskabsretlige tvister (civilprocesloven art. 27), som omfatter tvister på grundlag af det selskabsretlige forhold mellem selskabet og selskabsdeltagerne eller mellem selskabsdeltagerne indbyrdes, begrænser konventionen (i art. 16, nr. 2) desuden enekompetence på dette område til udelukkende at omfatte sager om gyldighed, ugyldighed eller opløsning, ikke blot i forbindelse med selskaber, men også mere generelt juridiske personer, og såvel den fortsatte beståen af juridiske personer som sådanne, samt også gyldigheden af afgørelser truffet af disses organer. Også i bestemmelsen i art. 16, nr. 5, (»sager om fuldbyrdelse«) er konventionen mere restriktiv end intern græsk ret, ikke med hensyn til de omfattede sager, men med hensyn til de udpegede retter, idet der kun henvises til retterne på fuldbyrdesstedet⁽⁶⁸⁾ og ikke samtidig til retterne ved det almindelige værneting for den, der rejser indsigelsen mod fuldbyrdelse; sidstnævnte mulighed fremgår efter græsk ret at civilproceslovens art. 933, stk. 2, sammenholdt med art. 584 for det tilfælde, at der efter kendelsen om fuldbyrdelse (endnu) ikke er foretaget andre skridt i fuldbyrdesproceduren. Yderligere omfatter de her-

nævnte sager om fuldbyrdelse ikke indsigelser, der ikke i sig selv er undergivet kompetence ved retterne i den stat, hvortil begæringen om fuldbyrdelse rettes⁽⁶⁹⁾. Endelig foreskriver konventionen ikke værneting for sammenhængende sager i samme omfang som tilfældet er i art. 31, stk. 1, i civilprocesloven; denne kompetence omfatter kun trediemænds deltagelse i sager om opfyldelse af en forpligtelse, samt intervention (art. 6, nr. 2, sml. dog også art. 22)⁽⁷⁰⁾, og den har rent konkurrerende karakter. I modsætning til disse restriktive aspekter fastsætter konventionen (art. 16, nr. 3 og 4) enekompetence i sager om gyldighed af indførelse i offentlige registre samt i sager om registrering eller gyldighed af patenter, varemærker, mønstre, modeller samt andre lignende rettigheder, ved retterne i den stat, på hvis område registrene føres. Indførelse i offentlige registre, i det mindste for så vidt angår tinglige rettigheder over fast ejendom, kan nok ifølge græsk ret omfattes af anvendelsesområdet for civilproceslovens art. 29, stk. 1, og art. 791, stk. 2, i forening. Med hensyn til den anden type indførelse, som angår sager om ophavsret⁽⁷¹⁾, gælder der i intern græsk ret en bredere ikke-eksklusiv kompetence for så vidt angår patenter, mens kompetence i varemærkesager på nuværende tidspunkt alene tilkommer de ordinære forvaltningsdomstole. Specielt hvad angår europæiske (men ikke fællesskabs-) patenter, som ikke har gyldighed på hele Fællesskabets område, fastsættes det dog, at det i hvert enkelt tilfælde er retterne i den kontraherende stat, på hvis område gyldigheden af det pågældende patent bestrides, der har enekompetence (art. Vd i protokollen af 1968)⁽⁷²⁾.

61. Aftaler om kompetence

Bestemmelserne vedrørende aftaler om kompetence indtager en central plads i konventionen og har været genstand for gentagne fortolkninger fra EF-Domstolens side. Først og fremmest fastsætter konventionen, således som det også antages i art. 44 civilprocesloven, at aftaler om kompetence danner grundlag for en enekompetence (art. 17, stk. 1, første afsnit, *in fine*) og at såvel en bestemt ret som mere generelt *retterne* i en kontraherende stat kan tillægges kompetence⁽⁷³⁾. Som i græsk ret (civilprocesloven art. 43) kan også fremtidige tvister gøres til genstand for aftaler om kompetence, dog kun hvis de skyldes »et bestemt retsforhold« (art. 17, stk. 1, første afsnit). I modsætning til græsk ret (civilprocesloven art. 42 og 43) sondres der imidlertid ikke i den form, der kræves, mellem allerede opståede og fremtidige tvister (art. 17, stk. 1, første afsnit: »... allerede opståede tvister eller fremtidige tvister ...«).

62. Med hensyn til aftalens form viser konventionen sig at være strengere end intern græsk ret, som i princippet ikke kræver en skriftlig aftale (civilprocesloven art. 42, se også undtagelsen fra art. 43). Konventionen går derimod grundlæggende ud fra den skriftlige udformning og foreskriver valget mellem en af følgende tre muligheder:

- a) indgåelse i skriftlig form;
- b) indgåelse i mundtlig form med skriftlig bekræftelse;
- c) indenfor international handel, indgåelse i en form, der er anerkendt af sædvanen på dette område, og som parterne har eller burde have kendskab til.

For så vidt angår de to første former har EF-Domstolen fundet, at kravet om skriftlige form også er opfyldt, når værnetingsklausulen er indeholdt i de almindelige forretningsbetingelser, der er trykt på bagsiden af aftaledokumentet, såfremt kontrakten udtrykkeligt henviser til disse⁽⁷⁴⁾, samt at den mundtlige form med sælgers skriftlige bekræftelse skal suppleres med købers, ligeledes skriftlige, accept, idet købers mundtlige accept dog er tilstrækkelig, når det sker inden for rammerne af et løbende forretningsforhold og på grundlag af en værnetingsklausul den ene af parternes almindelige forretningsbetingelser⁽⁷⁵⁾. EF-Domstolens nyeste retspraksis er endnu mere liberal. Således har Domstolen med hensyn til overholdelsen af det andet formkrav, dvs. den skriftlige bekræftelse af en tidligere mundtligt indgået aftale, anset, at det kan være tilstrækkeligt, dels at værnetingsklausulen er anført på et konnossement, der er underskrevet af bortfragteren alene⁽⁷⁶⁾, og mere generelt, at klausulen kun er nedfældet skriftligt af en af parterne, når den anden part, efter at have modtaget dette dokument, ikke har gjort indsigelse⁽⁷⁷⁾. I øvrigt kan aftaler om kompetence, der er indgået forud for konventionens ikrafttræden, og som var ugyldige efter den på daværende tidspunkt gældende interne lovgivning, danne grundlag for international kompetence, forudsat at sagen er anlagt efter konventionens ikrafttræden, i hvilket tilfælde det i henhold til art. 54 afgøres, om der foreligger kompetence i overensstemmelse med indholdet af konventionens afsnit II⁽⁷⁸⁾. Endelig har det lettet indgåelsen af aftaler om kompetence, at Domstolen har anset, at parternes aftale om det sted, hvor en forpligtelse skal opfyldes — som efter art. 5, nr. 1, i sig selv udgør et kompetencegrundlag⁽⁷⁹⁾ — i sin egen skab af en ren materielretlig aftale ikke er underlagt formkravene i art. 17 om kompetenceaftaler⁽⁸⁰⁾.

63. EF-Domstolen har i sin retspraksis desuden udvidet såvel de subjektive som de objektive grænser for aftaler om kompetence. Således har den i forbindelse med en forsikringsaftale til fordel for tredjemand også anset at der var hjemmel til at tredjemand (den sikrede), som ikke var part i aftalen, og som ikke skriftligt havde tiltrådt den skriftlige værnetingsklausul, kunne påberåbe sig denne aftale om kompetence på den betingelse, at forsikringsgiverens samtykke var kommet klart og præcist til udtryk⁽⁸¹⁾. Det samme gælder naturligvis også ihændehaveren af et konnossement — som tredjemand over for bortfragteren — når denne i henhold til den nationale ret, der finder anvendelse, anses for at være indtrådt i afladerens rettigheder og forpligtelser⁽⁸²⁾. For så vidt angår den objektive rækkevidde af aftaler om kompetence har Domstolen yderligere anset, at den ifølge aftalen kompetente ret ikke er forhindret i at tilgodelse en indsigelse om modregning, der står i forbindelse med det omtvistede retsforhold⁽⁸³⁾.

64. Gyldigheden af aftaler om kompetence begrænses af konventionen i to tilfælde. Såfremt der i et konkret tilfælde foreligger en enekompetence ifølge art. 16, så kræves der ikke blot som i græsk ret (civilprocesloven art. 42, stk. 1, andet afsnit), at der findes en *udtrykkelig* aftale om kompetence, men det udelukker *enhver* aftale om kompetence. Til det samme resultat fører også en krænkelse af konventionens art. 12 og 15, som i forsikrings- og forbrugersager grundlæggende kun tillader aftaler om kompetence, når disse enten er indgået efter tvistens opståen eller yderligere begunstiger forsikringstager, køber eller låntager⁽⁸⁴⁾. Gyldigheden af aftaler om kompetence berøres imidlertid ikke af, at de er affattet på et andet sprog end det, der er foreskrevet i den kontraherende stats interne ret⁽⁸⁵⁾. Endelig sondres der i konventionen med hensyn til gyldigheden af aftaler om kompetence på grundlag af parternes bopæl. Konventionens bestemmelse gælder fuldt ud, når mindst en af parterne har bopæl på en kontraherende stats område (art. 17, stk. 1, første afsnit). Hvis derimod ingen af parterne har bopæl på en kontraherende stats område og aftalen tillægger en kontraherende stats retter kompetence, afgøres aftalens gyldighed efter denne kontraherende stats nationale ret således at et lovbestemt værneting ved retterne i en anden kontraherende stat eventuelt fraviges. Den nye bestemmelse i konventionens art. 17, stk. 1, tredje punktum, skal sikre, at denne derogative virkning behandles ens i alle de kontraherende stater; den fastsætter at andre kontraherende staters retter kun kan påkende en tvist, hvis de ved aftale udpegede retter forinden med retskraft

har erklæret, at de ikke er kompetente⁽⁸⁶⁾; der er således ikke hjemmel til en forudgående prøvelse af gyldigheden af aftalen om kompetence.

65. I lighed med intern græsk ret (civilprocesloven art. 42, stk. 2; 3, stk. 1) indeholder også konventionen (art. 18) bestemmelser om stiltiende aftaler om kompetence, nemlig i det tilfælde, hvor sagsøgte giver møde for en ret, som ikke er kompetent, uden at gøre denne manglende kompetence gældende. EF-Domstolen⁽⁸⁷⁾ har udvidet denne kompetenceregulering til også at omfatte et modkrav, der ikke har forbindelse til hovedkravet, og som uden at være omfattet af rettens kompetence gøres gældende af sagsøgte, og overfor hvilket sagsøger fremfører realitetsindsigelse for retten. Den stiltiende aftale om kompetence danner således også grundlag for international kompetence, selv om der i forvejen findes en udtrykkelig aftale ifølge art. 17, der udpeger en anden ret⁽⁸⁸⁾. I øvrigt er sagsøgte såvel efter græsk ret som også ifølge EF-Domstolens faste retspraksis⁽⁸⁹⁾, såfremt han ønsker at afværge den stiltiende aftale om kompetence, ikke nødsaget til at begrænse sit forsvar til blot at påtale den manglende kompetence, men kan også nedlægge subsidiære påstande vedrørende realiteten, således at han ikke kommer i den situation ikke at have fremsat noget forsvar, såfremt retten skulle løse spørgsmålet om kompetence bekræftende.

66. Prøvelse af kompetencen

Prøvelse af kompetencen skal såvel inden for konventionens rammer (art. 19-20) som i intern græsk ret (civilprocesloven art. 4 og art. 46, stk. 1, 263, litra a)) principielt foretages af retten på eget initiativ. Denne regel er ufravigelig, når der ifølge art. 16 foreligger enekompetence for en ret i en anden kontraherende stat (art. 19), som hverken kan tilsidesættes ved udtrykkelig (art. 17, stk. 3) eller stiltiende aftale om kompetence (art. 18 in fine); denne regel er endog så indgående, at det kræves af den nationale ret, når en anden kontraherende stats retter har enekompetence, at den ex officio erklærer sig inkompetent, selv om nationale retsplejebestemmelser i tilfælde af anke (civilprocesloven art. 522 og art. 533, stk. 1, samt art. 535, stk. 1) og kassationsanke (civilprocesloven art. 562, stk. 4 e contrario, og art. 577, stk. 3) begrænser rettens beføjelser til kun at prøve de anbringender, parterne fremfører, og den manglende kompetence netop ikke er gjort gældende⁽⁹⁰⁾. Har sagsøgte imidlertid har bopæl på en kontraherende stats område, således at det normalt udelukkende er konventionens regler der skal anvendes⁽⁹¹⁾, indebærer det forhold, at der foreligger en stiltiende aftale om kompetence, når sagsøgte giver møde uden at gøre manglen kompetencen gældende (art. 18), at prøvelser kun skal foretages ex officio, når sagsøgte ikke giver møde (art.

20, stk. 1), hvilket svarer til græsk ret (civilprocesloven art. 4, stk. 1, se også art. 263, litra a)). Endelig skal retten ved prøvelsen naturligvis kun undersøge om den er kompetent i medfør af konventionen selv (art. 20, stk. 1 in fine). Hertil føjer konventionen den i forhold til græsk ret nye bestemmelse⁽⁹²⁾, ifølge hvilken retten, inden den afsiger en udeblivelsesdom, skal fastslå, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende processkrift i sagen i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, eller at i det mindste alle hertil fornødne foranstaltninger har været truffet (art. 20, stk. 2). Denne bestemmelse, der var en overgangsbestemmelse, er nu blevet erstattet (art. 20, stk. 3) af art. 15 i Haager-konventionen af 15. november 1965 om forkyndelse i udlandet af retslige og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål, som også Grækenland har ratificeret⁽⁹³⁾. Sideløbende hermed forskrives det imidlertid generelt i art. IV, stk. 2, i protokollen af 1968 at de pågældende dokumenter, som skal forkyndes, kan fremsendes direkte af de offentligt godkendte personer i den stat, hvor dokumenterne er udfærdiget, til forkyndelsesmyndighederne i den stat, på hvis område dokumentets adressat befinder sig. Der er således indført mulighed for at forkyndelsesmyndighederne i de kontraherende stater træder direkte i forbindelse med hinanden⁽⁹⁴⁾.

67. Listispensens

Art. 21 i konventionen regulerer udtrykkeligt international litispensens på en måde, der svarer til national græsk ret (civilprocesloven art. 222, stk. 1); denne skriver imidlertid at ved litispensens skal den senere anlagte sag ikke udsættes (som det er tilfældet i civilproceslovens art. 222, stk. 2), men derimod at enhver senere sag skal afvises på grund af rettens inkompetence (art. 21, stk. 1, indirekte, samt art. 21, stk. 2, modsætningsvist). Som en eneste undtagelse kan den ret, der skulle erklære sig inkompetent, nøjes med at udsætte den ved denne ret anlagte sag, hvis den anden rets kompetence bestrides (art. 21, stk. 2). Spørgsmålet om, hvornår en sag anses for at være anlagt og således medfører »endelig« litispensvirkning, og især hvorvidt det er tilstrækkeligt, at der udtages stævning, eller hvorvidt denne også skal forkyndes, vurderes imidlertid af den pågældende ret efter dennes nationale lovgivning⁽⁹⁵⁾.

68. Indbyrdes sammenhængende krav

I konventionen (art. 22) fastsættes en tilsvarende mulighed for udsættelse også i tilfælde af indbyrdes sammenhængende krav. Konventionens bestemmelser om indbyrdes sammenhængende krav indebærer ikke i sig selv nogen kompetence, men giver kun grundlag for en mulig udsættelse de senere anlagte sager når to eller flere sager er anlagt ved retterne i to eller flere kontraherende stater⁽⁹⁶⁾. Ud over udsættelse tillader konventionen

ligeledes den ret, ved hvilken der senere er anlagt sag, at erklære sig inkompetent og således afvise de ved denne ret anlagte sammenhængende sager såfremt følgende tre forudsætninger samtidig er opfyldt:

- a) en af parterne skal have fremsat begæring herom;
- b) den ret hvor der først er anlagt sag skal være kompetent i begge sager, dog således at kompetencen ikke kan baseres på den indbyrdes sammenhæng, bortset fra tilfældene i art. 6, nr. 2⁽⁹⁷⁾,

og

- c) den nationale lovgivning, der gælder for den ret, for hvilken sagen senere indbringes, skal tillade forening af indbyrdes sammenhængende krav, der verserer for forskellige retter⁽⁹⁸⁾.

Sidstnævnte forudsætning forekommer ikke i græsk ret, som derimod tillader forening af sager, såfremt de grundlæggende verserer for den samme ret (civilprocesloven 246). Indenfor rammene af konventionens art. 22 vil græske retter følgelig kun i påkommende tilfælde kunne udsætte en sag, men vil ikke kunne erklære sig inkompetente til fordel for en anden kontraherende stats retter. Endelig indeholder konventionen en slags retlig definition af indbyrdes sammenhængende krav (art. 22, stk. 3), der er mere ubestemt og følgelig har en bredere betydning end den tilsvarende bestemmelse i national græsk ret (civilprocesloven art. 31, stk. 1).

69. Princippet om, at den ret, ved hvilken der først er anlagt sag, har tidsmæssig forrang, således som dette er fastsat i national græsk ret (civilprocesloven art. 41 og 221, stk. 1, litra c), og er kommet til udtryk i konventionens bestemmelser om litispændens og indbyrdes sammenhængende krav, gælder på grund af konventionen også særligt i det sjældne tilfælde, hvor flere retter har enekompetence (art. 23). Den retlige enekompetence på grundlag af sagens genstand viger således for den tidsmæssige forrang, som den først anlagte sag har.

70. Foreløbige retsmidler

Selv om konventionen på de retsområder, der er omfattet af den⁽⁹⁹⁾, ikke udelukker, at den ret der har international kompetence også anvender foreløbige retsmidler, tillader den i denne sammenhæng også at den nationale lovgivning finder samtidig anvendelse, netop for at undgå at de foreløbige retsmidler hindres i at virke. Ved i art. 24 at lade muligheden stå åben for, at retterne i en kontraherende stat anvender de foreløbige retsmidler, der er fastsat i deres nationale lovgivning, selv om en ret i en anden kontraherende stat i henhold til

konventionen er kompetent til at afgøre hovedsagen, stemmer konventionen overens med den opfattelse, at sådanne retsmidler er retsligt uafhængige, hvilket i national græsk ret kommer til udtryk i bestemmelserne i art. 683, stk. 3, og art. 889, stk. 1, i civilprocesloven: afgrænsningen af kompetencen i relation til hovedsagen berører principielt den mulighed, at også retter, der ikke er kompetente i hovedsagen, kan anvende foreløbige retsmidler.

C. ANERKENDELSE OG FULDBYRDELSE

71. Anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser behandles i afsnit III (art. 25-49). I afsnit IV (art. 50 og 51) reguleres fuldbyrdelser af officielt bekræftede dokumenter og retsforlig.

72. Afsnit III indledes med en definition af de retsafgørelser, der omfattes af reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse efter konventionen (art. 25) og afsnittet er delt i tre afdelinger: den første (art. 26-30) vedrører anerkendelse, den anden (art. 31-45) fuldbyrdelse af retsafgørelser og den tredje (art. 46-49) indeholder fælles bestemmelser for hele afsnittet.

73. Anerkendes og fuldbyrdes kan sådanne retsafgørelser, som falder ind under konventionens anvendelsesområde, dvs. afgørelser, som vedrører borgerlige sager, herunder handelssager, idet der nærmere bestemmelser og undtagelser i art. 1⁽¹⁰⁰⁾ må tages i betragtning. Der må endvidere ifølge art. 25 være tale om afgørelser, som er truffet af en ret i en kontraherende stat, uanset denne afgørelses særlige nationale betegnelse (f.eks. dom, kendelse eller fuldbyrdelsesordre) eller parternes nationalitet eller bopæl. Som retsafgørelse anses ifølge samme bestemmelse endvidere justitssekretærens fastsættelse af sagsomkostninger. EF-Domstolen har imidlertid anset, at retsafgørelser vedrørende foreløbige retsmidler, som træffes, uden at modparten er tilsagt, og som skal fuldbyrdes i domsstaten uden forudgående forkyndelse, ikke kan anerkendes eller fuldbyrdes efter konventionen⁽¹⁰¹⁾.

74. I konventionen sondres mellem anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser. Denne sondring, der altid har været kendt i græsk procesret er lovfestet i civilprocesloven (art. 323, 780 og 905; jf. også 903 og 906).

75. Anerkendelse

Anerkendelse af en retsafgørelse afføder i den i den stat hver dette gøres gældende, sådanne retsvirkninger, som afgørelsen tillægges i domsstaten. Med konventionen er den »fri bevægelighed« for retsafgørelser de kontrahe-

rende stater imellem blevet lettet i vidt omfang. I forbindelse med anerkendelse af retsafgørelser kommer dette princip til udtryk på to plan: for det første på det procesretlige plan, hvor det faststås at anerkendelse sker uden videre, dvs. uden forudgående særlig dom afsagt af en ret (art. 26, stk. 1). Denne løsning er også kendt i græsk ret i forbindelse med anerkendelse af udenlandske afgørelses retskraft (civilproceslovens art. 323)⁽¹⁰²⁾. Det skal bemærkes, at konventionen hjemler mulighed for anerkendelse af udenlandske retsafgørelser uafhængigt af disses processuelle modningsgrad, og følgelig også af afgørelser, som endnu ikke har retskraft. Er afgørelsen imidlertid anfægtet ved ordinær appel eller genoptagelse, eller er fuldbyrdelsen særligt ved afgørelser truffet i Irland eller i Det forenede Kongerige, blevet udsat i domsstaten som følge af ordinær appel eller genoptagelse, kan retten i den stat hvor anerkendelse gøres gældende udsætte behandlingen af sagen vedrørende anerkendelse af afgørelsen. På det andet plan indvirker det nævnte princip på betingelserne for anerkendelse: disse er relativt få og formuleret negativt; de fremtræder således ikke som positive betingelser, men som grunde til nægtelse af anerkendelse (art. 27 og 28; sml. civilproceslovens art. 323).

76. En automatisk anerkendelse af retsafgørelser skal således åbenbart foretages når de vedkommende parter ikke fremsætter indsigelser mod gyldigheden af afgørelsen i den stat, hvor anerkendelse gøres gældende. Er imidlertid, som det ofte er tilfældet i retsforhold, afgørelsens gyldighed blevet genstand for en tvist, kan den part der påberåber sig afgørelsen, begære anerkendelse enten i en sag, hvor dette er tvistens hovedspørgsmål eller i en verserende sag. Fremsættes begæring om anerkendelse som det principielle spørgsmål, anvendes bestemmelserne om fuldbyrdelse af retsafgørelser i afdeling 1 og 2 i afsnit III. Gøres anerkendelse af afgørelsen gældende i en verserende sag, er den domstol i den kontraherende stat, der påkender hovedspørgsmålet, beføjet til også at træffe afgørelse om anerkendelsen (art. 26, stk. 2 og 3). Disse bestemmelser udgør en anvendelig bredt formuleret løsning af de problemer, der opstod i Grækenland som følge af, at der ikke fandtes nogen speciel fremgangsmåde for anerkendelse af udenlandske retsafgørelser og som resulterede i at der indsattes et stk. 4 i civilproceslovens art. 905.

77. Art. 27 og 28 opregner en række grunde, der er til hinder for anerkendelse af retsafgørelser. Sammenholder man disse grunde med betingelser som er fastlagt i civilproceslovens tilsvarende art. 323, fremgår det, at der er ligheder og forskelle, som det imidlertid ikke lader sig gøre at beskrive inden for rammerne af denne rapport⁽¹⁰³⁾. Det skal dog fremhæves, at konventionen som følge af sin karakter af dobbeltkonvention⁽¹⁰⁴⁾ principielt ikke tillader, at den stat hvor anerkendelse

af afgørelsen gøres gældende prøver, om den domstol, der har truffet afgørelsen, var kompetent (art. 28, stk. 3) hvilket altså står i modsætning til bestemmelserne i civilproceslovens art. 323, nr. 2. En yderligere grund til ikke at anerkende udenlandske retsafgørelser er supplerende anført i art. II i protokollen af 1968.

78. Den valgte løsning lader sig forklare ud fra to forhold. For det første er kompetencen for såvel domsstaten som den stat, hvor anerkendelse gøres gældende endeligt reguleret i konventionen og for det andet er retten i den stat, hvor begæringen fremsættes, idet art. 29 (se også art. 34, stk. 3) generelt udelukker at udenlandske retsafgørelser efterprøves med hensyn til sagens realitet, ikke beføjet til at efterprøve realiteten i den vurdering, på hvilken retten i domsstaten har støttet sin kompetence⁽¹⁰⁵⁾. Den ret, der tager stilling til anerkendelsen, baserer sig således på den principielt uafvigelige retsformodning, at den afgørelse, der skal anerkendes, er afsagt af en ret, der er kompetent efter konventionen. Konventionen fratager endog retten i den stat, hvor anerkendelse gøres gældende beføjelsen til under henvisning i påkommende tilfælde til begrebet grundlæggende retsprincipper at prøve, om retten i domsstaten har krænket kompetencereglerne. Det hedder således i art. 28, stk. 3, andet sætningsled, at »kompetencereglerne er ikke omfattet af de i artikel 27, nr. 1, omhandlede grundlæggende retsprincipper«.

79. Konventionen tillader dog i begrænset omfang at kompetencen for den ret, der har truffet afgørelsen, kan efterprøves i den stat, hvor anerkendelse af afgørelsen gøres gældende. Således kan i henhold til art. 28, stk. 1, en retsafgørelse ikke anerkendes, hvis bestemmelserne i afsnit II, afdeling 3-5, er blevet tilsidesat, det vil sige kompetencereglerne for så vidt angår forsikrings-sager (art. 7-12a), forbrugerkontrakter (art. 13-15) og tilfælde af enekompetence (art. 16). Muligheden for at efterprøve kompetencen for den ret, der har truffet afgørelsen, forudsættes også i det i art. 59 nævnte tilfælde; det er derfor optaget blandt undtagelserne i art. 28, stk. 1. Det skal dog bemærkes, at den ret eller myndighed i den stat, hvor anerkendelse gøres gældende, ved prøvelse af kompetencen i disse udtømmende opregnede undtagelser »er bundet af de faktiske omstændigheder, på hvilke retten i domsstaten har støttet sin kompetence« (art. 28, stk. 2). Prøvelse i den stat, hvor anerkendelse gøres gældende, vedrører således den retlige del af det ræsonnement, som retten i domsstaten har støttet sin kompetence på.

80. Som allerede anført forbyder konventionen en efterprøvelse af udenlandske retsafgørelser med hensyn

til sagens realitet (art. 29). Den ret eller myndighed i den stat, hvor anerkendelse gøres gældende er ikke beføjet til at efterprøve den faktiske eller retlige medholdelighed af afgørelsesgrundlaget for den ret, som har truffet afgørelsen, eller til at nægte anerkendelse, hvis den finder en fejl i faktisk eller retlig henseende. Dette forbud mod efterprøvelse af sagens realitet gælder dog ikke ubegrænset; som allerede nævnt ovenfor tillader art. 28, stk. 1 og 2, en retlig efterprøvelse af afgørelsen i forbindelse med visse kompetenceregler⁽¹⁰⁶⁾. Prøvelsesmuligheden må som en logisk nødvendighed endvidere accepteres i det tilfælde, som nævnes i art. 27, nr. 4, hvor der afhængigt af situationen forudsættes en efterprøvelse såvel af den materielle som den retlige del af den afgørelse, for hvilken anerkendelse gøres gældende. Selv en efterprøvelse af afgørelsen med henblik på, om ikke dens anerkendelse strider mod grundlæggende retsprincipper i den stat, hver anerkendelse gøres gældende (art. 27, nr. 1), kan i påkommende tilfælde føre til, at afgørelsens faktiske og retlige grundlag må tages op til fornyet vurdering. Bortset fra disse undtagelser udgør forbudet mod at efterprøve sagens realitet i forbindelse med en afgørelse, for hvilken anerkendelse gøres gældende, et af konventionens grundprincipper.

81. Artikel 30 fastsætter at anerkendelsessagen kan udsættes, såfremt afgørelsen er blevet anfægtet ved ordinær appel eller ved genoptagelse i domsstaten. Udtrykket »ordinær appel eller genoptagelse« skal alene fortolkes i medfør af konventionen og omfatter ethvert retsmiddel, som vil kunne medføre ophævelse eller ændring af den anfægtede afgørelse, og hvis iværksættelse skal ske inden for en frist, der er fastsat ved lov, og som begynder at løbe i kraft af selve afgørelsen⁽¹⁰⁷⁾.

82. Fuldbyrdelse

Mens det ikke er en nødvendig forudsætning for anerkendelse af udenlandske retsafgørelser, at der følges en bestemt fremgangsmåde, er fuldbyrdelse kun mulig, når afgørelsen i fuldbyrdelsesstaten er blevet forsynet med fuldbyrdelsespåtegning eller for Det forenede Kongeriges vedkommende »er blevet registreret« med henblik på fuldbyrdelse. Fuldbyrdelsespåtegning eller registrering med henblik på fuldbyrdelse forudsætter en afgørelse som er truffet i en, at den kontraherende stat og som er eksigibel i denne stat, og det foretages af en ret i den stat, som begæringen rettes til, som er specielt udpeget hertil i henhold til konventionen, efter begæring fra en berettiget.

83. Fremgangsmåden ved fremsættelse af begæringen afgøres efter lovgivningen i den stat, som begæringen rettes til. Har den, som fremsætter begæringen, ikke bopæl i retskredsen for den ret, som begæringen er indgivet til, skal vedkommende i overensstemmelse med den løsning, som fuldbyrdelsesstatens lovgivning foreskriver, enten vælge en processuel bopæl eller udpege en procesfuldmægtig. Valg af processuel bopæl bør

principielt ske i overensstemmelse med de nærmere bestemmelser: lovgivningen i den stat, som begæringen rettes til tidspunktet for forkyndelsen af afgørelsen om tilladelse af fuldbyrdelse, og sanktionen i henhold til denne lovgivning må under ingen omstændighed tilsidesætte konventionens formål⁽¹⁰⁸⁾. I art. 46 og 47 er det fastlagt hvilke dokumenter, begæringen skal ledsages af (art. 33).

84. Fremgangsmåden for tilladelser til fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser er enerådende således at forstå, at en part, der ønsker fyldestgørelse af sin fordring må henholde sig hertil og ikke i stedet har den mulighed på ny at anlægge sag med samme påstand i et andet land, hvor konventionen gælder⁽¹⁰⁹⁾. Fremgangsmåden omfatter tre trin:

- a) Begæringen fremsættes over for den domstol, der til enhver tid er specielt udpeget af fuldbyrdelsesstaten. I Grækenland er den kompetente domstol »Μονομελές Πρωτοδικείο« (art. 32, stk. 1). Rettens stedlige kompetence afgøres efter den parts bopæl, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, eller efter den retskreds hvor fuldbyrdelsen skal foretages, såfremt denne part ikke har bopæl i den stat, som begæringen rettes til (art. 32, stk. 2).

Fremgangsmåden for forsynelse med fuldbyrdelsespåtegning er enkel og hurtig. Der er ikke pligt til at give den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, meddelelse om, at der er fremsat begæring, eller om datoen for retsmødet. Selv når denne part har fået kendskab til begæringen, har han ikke ret til at deltage i sagen eller på dette tidspunkt af sagens behandling at fremsætte bemærkninger. Retten skal træffe sin afgørelse uden ugrundet ophold. Den foretager ikke en prøvelse af realiteten i den udenlandske retsafgørelse og kan kun afslå begæringen, hvis en af de grunde, der er opregnet i art. 27 og 28 foreligger (art. 34). Justitssekretæren meddeler uden ugrundet ophold på den måde, der er foreskrevet i lovgivningen i den stat, begæringen er rettet til, afgørelsen herom til den, der har fremsat begæringen (art. 35).

- b) Afgørelsen om, at begæringen tages til følge, har den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, ret til at anfægte ved appel eller genoptagelse ved den ret, der for hver af de kontraherende stater er anført i art. 37. Appel skal ske, og begæring om genoptagelse skal indgives inden en måned efter forkyndelsen af afgørelsen, der tillader fuldbyrdelse, hvis den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, har bopæl i den stat hvortil begæringen rettes (art. 36, stk. 1). Fristen er på to måneder fra den dag, hvor afgørelsen er blevet forkyndt, enten personligt for den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, eller på dennes bopæl, hvis denne er beliggende i en anden kontraherende stat end den, hvor afgørelsen, der tillader fuldbyrdelse, er truffet. Denne frist kan ikke forlænges på grund af afstanden (art. 36, stk. 2). Konventionen indeholder ingen bestemmelser for det tilfælde, hvor den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, ikke har bopæl på en kontraherende stats område.

I dette tilfælde antages det, at fristen på en måned gælder, men at den kan forlænges på grund af afstanden i henhold til lovgivningen i den stat, der har truffet afgørelsen, der tillader fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse⁽¹¹⁰⁾. Ifølge EF-domstolen kan de afgørelser, der tillader fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser, kun anfægtes ved appel eller genoptagelse som anført i art. 31, mens anvendelse af andre nationale retsmidler er udelukket⁽¹¹¹⁾. Kompetence til at pådømme appel og genoptagelse har i Grækenland »Εφετείο«. Sådan appel eller begæring om genoptagelse indgives og pådømmes kontradiktorisk i overensstemmelse med reglerne for tvister om kompetence (art. 37). Den domstol, der har kompetence til at pådømme appel, eller begæring om genoptagelse, som er indgivet af den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, kan på dennes anmodning udsætte sagen, hvis den udenlandske retsafgørelse i oprindelsesstaten er blevet anfægtet ved ordinær appel eller genoptagelse⁽¹¹²⁾, eller fristen for at anvende disse retsmidler ikke er udløbet. Den pågældende domstol kan gøre fuldbyrdelsen betinget af, at der stilles sikkerhed (art. 38); bestemmelse om sikkerhedsstillelse træffes som led i afgørelsen vedrørende appel eller genoptagelse⁽¹¹³⁾.

- c) Den afgørelse, der træffes i appel- eller genoptagelsessagen i overensstemmelse med art. 36 og art. 37, stk. 1, kan kun anfægtes ved de retsmidler, der for hver enkelt af de kontraherende stater er udtømmende anført i art. 37, stk. 2. I Grækenland er der alene mulighed for kassationsappel.

85. Appel eller begæring om genoptagelse kan endvidere indgives af den part, som har begæret fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse, hvis begæringen fremsat i overensstemmelse med art. 31 ff bliver afslået. De domstole, der er kompetente til at træffe afgørelse herom, er for hver enkelt af de kontraherende stater specielt anført i artikel 40, stk. 1. I Grækenland indgives sådan appel eller begæring om genoptagelse for »Εφετείο«. I appel- eller genoptagelsessagen kan den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, tilsiges⁽¹¹⁴⁾ og ved dennes udeblivelse finder bestemmelserne i konventionens art. 20, stk. 2 og 3, anvendelse. Den afgørelse, der træffes i appel- eller genoptagelsessagen kan kun anfægtes med de retsmidler, der for de enkelte stater er anført i art. 41. I Grækenland er alene kassationsappel tilladt.

86. Så længe den frist, der er fastsat for appel eller genoptagelse af afgørelsen der tillader fuldbyrdelse den udenlandske retsafgørelse⁽¹¹⁵⁾, stadig løber og så længe der ikke er truffet afgørelse i appel- eller genoptagelsessagen, er det kun tilladt at anvende sikrende retsmidler vedrørende den parts formuegoder, mod hvem fuldbyrdelsen begæres. Den afgørelse, der tillader fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse, giver også hjemmel til at anvende sådanne retsmidler (art. 39), uden at der kræves en særlig bemyndigelse eller en national rets bekræftende afgørelse herom⁽¹¹⁶⁾.

87. Retten i den stat hvortil begæringen rettes, kan nøjes med tillade delvis fuldbyrdelse af den udenlandske retsafgørelse, såfremt denne omfatter flere krav, og fuldbyrdelse ikke kan tillades for alle kravene; den

samme beføjelse har retten, når den der begærer fuldbyrdelsen, kun gør dette for en del af afgørelsens genstand (art. 42). Art. 44 og 45 indeholder bestemmelser om fri proces og fastsætter, at der i intet tilfælde kan pålægges den part, som i medfør af konventionen begærer fuldbyrdelse af den udenlandske afgørelse, nogen form for processuel sikkerhedsstillelse med den begrundelse, at han er udlænding eller ikke har bopæl eller ophold i fuldbyrdelsesstaten. Det skal endvidere bemærkes, at art. III i protokollen af 1968 fastsætter, at ingen form for skat, afgift eller gebyr, som beregnes i forhold til sagens værdi, må opkræves i forbindelse med behandlingen af en begæring om fuldbyrdelsespåtegning af den stat, hvortil begæringen rettes.

88. Art. 46-49 angiver med det formål at forenkle formaliteterne hvilke dokumenter der skal fremlægges for domstolen af den part, der ønsker at begære fuldbyrdelse af en udenlandsk retsafgørelse. Der er ikke foreskrevet en pligt til at lade dokumenterne oversætte til processproget, men retten kan dog kræve dette. Oversættelsen kan bekræftes af enhver person, der er bemyndiget hertil i en af de kontraherende stater. Det skal specielt understreges, at den berettigede part i henhold til art. 49 fritages for enhver form for legalisering af de dokumenter, han fremlægger.

89. Fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter og retsforlig

Afsnit IV indeholder bestemmelser om fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter (art. 50) og af retsforlig (art. 51). Der er tale om officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt og eksigible i en kontraherende stat. Disse tillades fuldbyrdet i en anden kontraherende stat efter fremgangsmåden i art. 31 ff. Begæring om fuldbyrdelse af et udenlandsk officielt bekræftet dokument kan kun afslås, hvis en fuldbyrdelse af dette dokument vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, hvortil begæringen rettes (art. 50, stk. 1). Samme regel gælder for fuldbyrdelse af retsforlig, der er indgået for retten i en kontraherende stat, og som er eksigible i denne stat (art. 51). Løsningerne i disse bestemmelser i konventionen er i det væsentlige udformet på samme måde som løsningerne i græsk ret (civilproceslovens art. 904 og 905).

90. Almindelige bestemmelser

Afsnit V (art. 52 og 53) indeholder tilknytningsmomenter til at afgøre, hvilken lovgivning der skal anvendes ved bestemmelsen af fysiske personers bopæl såvel som selskabers og juridiske personers hjemsted samt hjemstedet for »trusts«. Ved afgørelsen af, om en part har bopæl på en kontraherende stats område, herunder også den stat, hvor sagen er indbragt, skal retten anvende den pågældende stats nationale lovgivning bortset fra de

internationale privatretlige regler (art. 52, stk. 1 og 2)⁽¹¹⁷⁾. Såfremt en parts bopæl efter lovgivningen i det land, hvor han er statsborger, afhænger af en anden persons bopæl eller en myndigheds hjemsted, skal denne stats lovgivning dog anvendes ved afgørelsen af, hvor parten har bopæl (art. 52, stk. 3). Konventionen giver dog ikke regler til afgørelse af en parts bopæl uden for de kontraherende stater område. I dette tilfælde anvender den ret, for hvilken sagen verserer, *lex fori* for at finde løsningen⁽¹¹⁸⁾. Endelig anvendes de internationale privatretlige regler der gælder for den ret, hvor sagen er anlagt, ved afgørelse af selskabers, juridiske personers og trusts hjemsted (art. 53)⁽¹¹⁹⁾.

D. FORTOLKNINGSPROTOKOLLEN AF 1971

91. I erkendelse af behovet for at sikre en så effektiv gennemførelse som muligt af konventionen og undgå, at forskellige fortolkninger af konventionens bestemmelser skal skade dens tilstræbte enhedskarakter, samt for at undgå positive eller negative kompetencekonflikter, har de kontraherende stater i fælleserklæringen af 1968 tilkendegivet, at de er rede til at undersøge disse spørgsmål, og i særdeleshed at undersøge muligheden af at tillægge De europæiske Fællesskabers Domstol fortolkningskompetence på visse områder, og i påkommende tilfælde indlede forhandlinger om en aftale med henblik herpå. Denne forpligtelse har ført til udarbejdelsen af protokollen af 1971, der giver Domstolen kompetence til at fortolke konventionen. Som det er naturligt, er protokollen blevet ændret ved tiltrædelseskonventionerne af 1978 og 1982.

92. De løsninger, der er fastsat i protokollen af 1971, ligger meget tæt op ad bestemmelsen i EØF-traktatens art. 177, der giver nationale retter henholdsvis adgang og pligt til at forelægge EF-Domstolen præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkning af EF-retten og gyldigheden af retsakter fra Fællesskabets institutioner. Det har dog været nødvendigt at fastsætte visse undtagelser på grund af egenarten af de retsområder, der omfattes af konventionen. Protokollens forfattere har bestræbt sig på så vidt muligt at begrænse disse undtagelser ud fra ønsket om at bevare enheden i EF-Domstolens præjudicielle fortolkningskompetence som foreskrevet i traktaten, og om at undgå at gribe forstyrrende ind i det samarbejde, som gennem mangeårig praksis er blevet institutionaliseret mellem EF-Domstolen og de nationale retter. Dette ønske kommer også til udtryk i protokollens art. 5, stk. 1, ifølge hvilken bestemmelserne om forelæggelse af præjudicielle spørgsmål i traktaterne og i protokollen vedrørende statuten for Domstolen også finder anvendelse på fremgangsmåden ved fortolkning af konventionen og de øvrige overenskom-

ster, der er nævnt i protokollens art. 1, medmindre andet er bestemt i protokollen.

93. EF-Domstolens fortolkningskompetence vedrører de retsakter, der er anført i protokollens art. 1. Det drejer sig om konventionen af 1968, protokollen af 1968 og protokollen af 1971, samt tilpasningsakterne hertil, dvs. tiltrædelseskonventionerne af 1978 og af 1982.

94. Protokollen omhandler tre forskellige tilfælde af forelæggelse af fortolkningsspørgsmål for EF-Domstolen: for det første visse domstoles mulighed for at forelægge fortolkningsspørgsmål, for det andet visse domstoles pligt til at forelægge sådanne spørgsmål, og endeligt de kompetente nationale myndigheders forelæggelse af spørgsmål vedrørende fortolkning »i lovgivningens interesse«.

95. Ifølge protokollens art. 3 gælder såvel muligheden for som pligten til at forelægge præjudicielle fortolkningsspørgsmål, når spørgsmålet vedrørende fortolkningen af konventionen og de øvrige tekster, som er nævnt i protokollens art. 1, rejses under en retssag, og løsningen af dette fortolkningsspørgsmål er en forudsætning for, at den nationale ret kan træffe afgørelse.

96. Mulighed for at forelægge fortolkningsspørgsmål har retterne i de kontraherende stater, såfremt de træffer afgørelse som appelinstans (protokollens art. 2, nr. 2, og art. 3, stk. 2), samt de retter i de kontraherende stater, som er nævnt i konventionens art. 37, når de udøver den kompetence, der er fastsat i denne art. (protokollens art. 2, nr. 3, og art. 3, stk. 2)

97. Pligt til at forelægge præjudicielle fortolkningsspørgsmål har de nationale retter, der er nævnt i protokollens art. 2, nr. 1. Det drejer sig om de nationale højesteretter, som er specielt anført for de fleste kontraherende stater bortset fra Det forenede Kongerige og Grækenland. Undtagelserne for disse to lande er begrundet i deres domstolssystemets opbygning. Hvad især angår Grækenland har man anset det for hensigtsmæssigt ikke blot at anføre de to vigtigste højesteretter, dvs. Areopag og Statsrådet, men at lade kompetencen til at forelægge præjudicielle fortolkningsspørgsmål udstrække til de øvrige almindelige eller specielle judicielle myndigheder i højeste instans, såsom den Øverste Særdomstol, der er nævnt i forfatningens art. 100, og Statsrevisionen. I betragtning af de sagsområder, som er underlagt disse retter, kan det ikke udelukkes, at de vil kunne beskæftige sig med spørgsmål om fortolkning af konventionen, selvom det derved drejer sig om grænsetilfælde.

98. Begæring om fortolkning af konventionen og de øvrige tekster, der er nævnt i protokollens art. 1, kan

ifølge art. 4, stk. 1, forelægges EF-Domstolen af de nationale myndigheder, der er særlig bemyndiget hertil. Disse myndigheder er ifølge art. 4, stk. 3, det offentliges øverste repræsentant ved kassationsretterne i de kontraherende stater eller enhver anden myndighed udpeget af den kontraherende stat (se ligeledes art. 10, littera c). Denne kompetence til at fortolke »i lovgivningens interesse« udøves af de nationale myndigheder, hvis afgørelser truffet af retter i de pågældende stater er i modstrid med den fortolkning, der er anlagt af EF-Domstolen, eller er kommet til udtryk i en afgørelse truffet af en i art. 2, nr. 1 og 2, nævnt ret i en anden kontraherende stat. Dette gælder dog kun for retskraftige afgørelser. Protokollens art. 4, stk. 2, fastsætter, at den fortolkning, som i dette tilfælde anlægges af EF-Domstolen, er uden virkning for de afgørelser, der er truffet af nationale retter, og som har givet anledning til anmodningen om en fortolkning. Endelig fastsættes det i art. 4, stk. 4, at anmodninger om fortolkning, der forelægges EF-Domstolen i medfør af art. 4, meddeles de kontraherende stater samt Kommissionen og Rådet for De europæiske Fællesskaber, som inden to måneder fra denne meddelelse kan indgive indlæg eller andre skriftlige udtalelser til Domstolen, ligesom også nye medlemsstater, som endnu ikke har undertegnet konventionen, men som agter at tiltræde den senere, er beføjet til at indgive indlæg⁽¹²⁰⁾. Med denne bestemmelse tilpasses art. 20 i protokollen vedrørende statuten for Domstolen, der er knyttet til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, til den særlige beskaffenhed af fortolkningsanmodninger, som fremsættes i medfør af protokollens art. 4; ifølge nævnte art. 20 giver Domstolens justitsskretær meddelelse om den beslutning om at anmode om præjudiciel fortolkning, som den nationale ret har truffet, til sagens parter, medlemsstaterne og Kommissionen og tillige Rådet, hvis den retsakt, hvis gyldighed eller fortolkning omtvistes, hidrører fra Rådet.

99. Den hyppighed, hvormed de nationale retter fremsætter anmodninger om fortolkning for EF-Domstolen, kan betegnes som tilfredsstillende. Anvendelsen af protokollen har allerede dannet udgangspunkt for henvend 50 domme, afsagt af EF-Domstolen.

E. OVERGANGSBESTEMMELSER OG AFSLUTTENDE BESTEMMELSER. TERMINOLOGISKE PROBLEMER

100. Overgangsbestemmelser

Konventionen af 1968 (afsnit VI, art. 54) og tiltrædelseskonventionen af 1978 (afsnit V, art. 34-36) indeholdt en række overgangsbestemmelser. Også konventionen af 1982 om Grækenlands tiltrædelse indeholder en række overgangsbestemmelser. I henhold navnlig til art. 12 i tiltrædelseskonventionen af 1982 finder konventionen af 1968 og protokollen af 1971, som ændret ved

tiltrædelseskonventionerne af 1978 og 1982, kun anvendelse på retssager, der er anlagt, og på officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt, efter at konventionen af 1982 er trådt i kraft i domsstaten, og, såfremt anerkendelse eller fuldbyrdelse af en retsafgørelse eller af et bekræftet dokument gøres gældende, efter at konventionen er trådt i kraft i den stat hvor begæringen fremsættes. Samme artikels stk. 2 fastsætter dog, at konventionens bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse (afsnit III) finder tilsvarende anvendelse på retsafgørelser, som er truffet i sager, der er anlagt før ikrafttrædelsesdatoen for tiltrædelseskonventionen af 1982 (som denne specielt er fastsat i konventionens art. 12, stk. 1), såfremt retten var kompetent til at påkende de pågældende sager efter reglerne i Fællesskabets konvention eller en anden konvention, som var gældende mellem domsstaten og den stat, hvor begæringen fremsættes, på det tidspunkt, da sagen blev anlagt.

101. Konventionens forhold til andre konventioner og til EF-retten

Afsnit VII (art. 55-59) indeholder en række bestemmelser, hvori der gøres rede for, hvad der skal ske med de mange fortrinsvis bilaterale konventioner om retternes kompetence og fuldbyrdelse af retsafgørelser, som de kontraherende stater tidligere har indgået. Som det er naturligt, afløser fællesskabskonventionen hovedparten af disse konventioner (art. 55), i det omfang disse aftalers tidsmæssige og materielle anvendelsesområde er sammenfaldende med konventionens (art. 56)⁽¹²¹⁾. I øvrigt er konventioner, som på særlige områder fastsætter regler for retternes kompetence samt for anerkendelse eller fuldbyrdelse af retsafgørelser fortsat gyldige og kan fortsat indgås af de kontraherende stater; tilsvarende berøres ej heller gældende eller fremtidige retsakter fra EF-institutionerne såvel som harmoniserede, nationale retsforskrifter til gennemførelse af disse retsakter (art. 57).

102. Sproglige udgaver af konventionen

Alle konventionens tekster⁽¹²²⁾ er blevet udarbejdet på de otte officielle fællesskabssprog i Fællesskabets sammensætning efter Grækenlands tiltrædelse: dansk, engelsk, fransk, græsk, irsk, italiensk, nederlandsk og tysk (art. 68 i konventionen af 1968, art. 37, stk. 1, og art. 41 i tiltrædelseskonventionen af 1978, art. 13, stk. 1, og art. 17 i tiltrædelseskonventionen af 1982). Alle de sproglige udgaver har samme gyldighed (art. 68 i konventionen af 1968, art. 37, stk. 2, og art. 41 i tiltrædelseskonventionen af 1978, art. 13, stk. 2, og art. 17 i tiltrædelseskonventionen af 1982).

103. Terminologiske problemer i den græske udgave af konventionen

Nedenfor omtales nogle punkter i den græske udgave af konventionen, som der er grund til at præcisere eller ændre:

- a) I art. 1, stk. 1, er udtrykket »δικαστήριο« (ret) blevet anvendt fremfor »δικαιοδοσία« (kompetence), for at man ikke skal få den opfattelse, at bestemmelsen henviser til sondringen mellem omtvistet og aftalt kompetence i stedet for — som det i virkeligheden er tilfældet — til selve arten af de egentlige retter (dvs. civile retter, strafferetter eller administrative retter).
- b) I forbindelse med litispendens (art. 21-23) er anvendt det bredere og ikke tekniske udtryk, at en ret »επιλαμβάνεται« (en sag forelægges for retten), for ikke at foregribe løsningen af det spørgsmål, som EF-Domstolen allerede har beskæftiget sig med⁽¹²³⁾, spørgsmålet om det drejer sig om et udtryk der fortolkes selvstændigt i konventionen eller om en generel henvisning til interne procesretlige regler i de kontraherende stater. Ud fra lignende overvejelser er det bredere udtryk »αναστολή της διαδικασίας« (udsætte sagen) blevet foretrukket fremfor »αναστολή της αποφάσεως« (udsætte afgørelsen) (hhv. art. 21, stk. 2, og art. 22, stk. 1).
- c) I art. 24 er det bredere og allerede indarbejdede begreb »ασφαλιστικά μέτρα« (»sikrende retsmidler«) blevet foretrukket, og man har undgået at gentage udtrykkene »προσωρινά μέτρα« eller »συντηρητικά μέτρα« (mesures provisoires et conservatoires; foreløbige, herunder sikrende retsmidler) for ikke at give indtryk af, at de tilsvarende sondringer i den tidligere gældende græske procesret vækkes til live igen.
- d) I art. 26, stk. 2, samt i art. 31, stk. 1, tales der om »κάθε ενδιαφερόμενος« (hver berettiget part) i stedet for »κάθε διάδικος« (hver part), der berettiget til at anmode om anerkendelse eller fuldbyrdelse af en retsafgørelse. Det bredere udtryk er valgt ud fra ønsket om at undgå at fremkalde det indtryk, at konventionsteksten begrænser denne ret til kun at omfatte parterne i den oprindelige sag for den udenlandske ret.
- e) I art. 16, nr. 2, er det indlysende, at der ikke er tale om »εγκυρότητα« (gyldighed) men om »ακυρότητα« (ugyldighed), der således kommer til at stå i modsætning til det umiddelbart efterfølgende ord: »κύρος« (gyldighed).
- f) Begreberne »Καταχώρηση« (registrering) (konventionens art. 16, nr. 4) og »εγγραφή« (registrering) (art. Vd i protokollen af 1968) har i forbindelse med patenter samme betydning. Der er i begge tilfælde tale om den offentligretlige akt, der tjener til formel beskyttelse af rettigheden til en bestemt opfindelse. Begge de græske udtryk er en gengivelse af det franske udtryk »inscription«.

104. Konventionens ikrafttræden

Konventionen af 1968 trådte i kraft den 1. februar 1973. Protokollen af 1971 trådte i kraft den 1. september 1975. Tiltrædelseskonventionen af 1978 er pr. 31. marts 1986 ratificeret af fem stater og er endnu ikke trådt i kraft⁽¹²⁴⁾. Ikrafttrædelsen af tiltrædelseskonventionen af 1982 er fastsat i art. 15, hvorefter konventionen »træder i kraft med virkning for de stater, der har ratificeret den, den første dag i den tredje måned, der følger efter deponeringen af det sidste ratifikationsdokument fra Den hellenske Republik og de stater, som har sat konventionen af 1978 i kraft i overensstemmelse med art. 39 i sidstnævnte konvention«. Ikrafttrædelsen af tiltrædelseskonventionen af 1982 forudsætter således både, at tiltrædelseskonventionen af 1978 træder i kraft, og at Grækenland ratificerer tiltrædelseskonventionen af 1982.

- (1) EFT nr. C 59 af 5. 3. 1979, p. 1-65 og 66-70.
- (2) EFT nr. C 59 af 5. 3. 1979, p. 71-151.
- (3) Jf. punkt 3, in fine.
- (4) Jf. punkt 2.
- (5) Jf. punkt 49 og 52.
- (6) Jf. punkt 9-16.
- (7) Jf. punkt 17-20.
- (8) Jf. punkt 21-23.
- (9) Angående alle disse tilfælde jf. Φραγκίστα: »Δικαιοδοσία επί διεθνών διαφορών ιδιωτικού δικαίου« (1934), passim, særlig, p. 26-96.
- (10) Φραγκίστας: i »στην Ερμηνεία του αστικού κώδικος« introduktionsloven 126 nr. 12-22; Ράμμος: »Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας« I/1⁵ (1961), p. 148 og 146; Mitsopoulos: »Problèmes de juridiction internationale en droit grec«; Εράνιον προς Γ.Σ. Μαριδάκη II(1963), p. 301-312.
- (11) Μαριδάκης: »Η δικαιοδοσία της ελληνικής πολιτείας επί Ελλήνων κατοικούντων εις την αλλοδαπήν«, Νέον Δίκαιον 1956, p. 1-5; Π. Βάλληνας: Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών 1950, p. 532-533.
- (12) Jf. Ευρυγένη: »Το ιδιωτικόν διεθνές δίκαιον εις την ελληνικήν νομολογίαν«, Αρμενόπουλος 1964, p. 409 ff. (p. 465-490, særlig p. 470-478).
- (13) Jf. dog Μαριδάκη: »Ιδιωτικόν διεθνές δίκαιον καθά ισχύει εις την Ελλάδα« II² (1968), p. 188-191, der også efter den nye civilproceslovs indførelse går ind for »sondringsteorien«.
- (14) Angående der følgende jf. Ράμμο: »Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου« I (1978), p. 185-233; Μητσόπουλο: »Πολιτική δικονομία Α« (1972), p. 204-261; Κεραμέα: »Αστικό δικονομικό δίκαιο«. Almindelig del (1986), p. 48-85.
- (15) Jf. punkt 14.
- (16) Angående en nærmere redegørelse jf. Μαριδάκη: »Η εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα δίκαιον²« (1946), særlig p. 60-120; Μαριδάκη: Η αντίφασις των αλλοδαπών αποφάσεων εις αποδεδειγμένα πράγματα (1930); Ευρυγένη: »Ζητήματα εκ της εκτελέσεως και αναγνώρισεως αλλοδαπών αποφάσεων«, Επιστημονική Επετηρίς της Σχολής των Νομικών και Οικονομικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης VII: Μνημόσυνον Γεωργίου Σ. Σιμωνέτου (1957), p. 323-360.
- (17) Ευρυγένης: (foregående note), p. 329 med note 8.
- (18) Jf. punkt 12.
- (19) Angående en nærmere redegørelse jf. navnlig Μαριδάκη: »Η εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα δίκαιον³« (1970), passim, særlig p. 54-109.
- (20) Μαριδάκης: (note 19) 66-69.
- (21) Jf. punkt 17.
- (22) Μαριδάκης: (note 19), p. 83-85.
- (23) Jf. punkt 18, a).
- (24) Μαριδάκης (note 19), p. 107.
- (25) For så vidt angår visse særlige sagsområder er den internationale kompetence direkte fastlagt i en række multilaterale konventioner; angående disse jf. punkt 23.
- (26) Φραγκίστας og Γέσιου-Φαλτσή, Αι διεθνείς συμβάσεις της Ελλάδος εις το αστικόν δικονομικόν δίκαιον. Συμβατικά κείμενα και ερμηνευτικά σύμβολαί (1976), p. 16-19.
- (27) Jf. punkt 10 og 12.
- (28) Jf. punkt 7.
- (29) Specielt angående denne overenskomst jf. Κεραμέα: »Rechtsmittelfestigkeit und Vollstreckung von ausländischen Entscheidungen«, *Multitudo legum ius unum: Festschrift für Wilhelm Wengler II* (1973), p. 383-395; P. Yessiou-Faltsi, Zeitschrift für Zivilprozess 96 (1983), p. 67-89; Pouliadis: »Die Bedeutung des deutsch-griechischen Vertrages vom 4. 11. 1961 für die Anerkennung und Vollstreckung deutscher Entscheidungen in der griechischen Praxis«, IPrax 5 (1985), p. 357-369.
- (30) Jf. Φραγκίστα og Γέσιου-Φαλτσή (note 26), p. 241-292.
- (31) Dom af 16. 12. 1980, sag 814-79, Rüffer/Den nederlandske stat, præmis 14.
- (32) Sag 29/76, LTU/Eurocontrol.
- (33) Dom af 22. 2. 1979, sag 133/78, Gourdain/Nadler. Sammenlign også dom af 22. 11. 1978, sag 33/78, Somafer/Saar-Ferngas.
- (34) Dom af hhv. 14. 10. 1976 og 16. 12. 1980, som er nævnt ovenfor i note 32 og 31.
- (35) Dom af 13. 11. 1979, sag 25/79, Sanicentral/René Colling.
- (36) Dom af 27. 3. 1979, sag 743/78, de Cavel I.
- (37) Dom af 31. 3. 1982, sag 25/81, C.H.W./G.J.H.
- (38) Dom af 6. 3. 1980, sag 120/79, de Cavel II.
- (39) Jf. Jenard-rapporten, p. 10, afsnit IV, in fine og Schlosser-rapporten, punkt 55 ff.
- (40) Sml. civilprocesloven art 3, stk. 1, og forud herfor ikrafttrædelsesloven til borgerlig lovbog art. 126.
- (41) Jf. Jenard-rapporten, p. 15-16.
- (42) Jf. Jenard-rapporten, p. 57, ad artikel 53.
- (43) Jf. også punkt 26.
- (44) Jf. punkt 24.
- (45) Sml. punkt 38.
- (46) Jf. punkt 44.
- (47) Sml. civilprocesloven art. 41, stk. 1, litra c).
- (48) Dom af 4. 3. 1982, sag 38/81, Effer/Kantner.
- (49) Dom af 22. 3. 1983, sag 34/82, Peters/Z.N.A.V.
- (50) Dom af 6. 10. 1976, sag 12/76, Tessili/Dunlop.
- (51) Dom af 17. 1. 1980, sag 56/79, Zelger/Salinitri.
- (52) Dom af 6. 10. 1976, sag 14/76, De Bloos/Bouyer.
- (53) Dom af 26. 5. 1982, sag 133/81, Ivenell/Schwab. (Når sagsøgtes hovedforpligtelse ikke er omtvistet er det dog den forpligtelse som anfægtes i det konkrete tilfælde, der er afgørende: EF-Domstolens dom af 15. 1. 1987, sag 266/85, Scheunai/Kreischer.
- (54) EF-Domstolens dom af 6. 10. 1976, ovenfor note 52.
- (55) Jf. Schlosser-rapporten, p. 101-103, punkt 91-97.
- (56) Dom af 30. 11. 1976, sag 21/76, Bier/Mines de potasse d'Alsace.
- (57) Jf. Jenard-rapporten, p. 26 I.
- (58) Dom af 26. 5. 1981, sag 157/80, Rinkau.
- (59) Muligheden for at tiltalte lader sig repræsentere er nu ved art. 6, stk. 3, i lov nr. 1653 af 8. 11. 1986 blevet udvidet til at gælde for lovovertrædelser som kan straffes med frihedsberøvelse i op til seks måneder.
- (60) Dom af 6. 10. 1976, note 52.
- (61) Dom af 22. 11. 1978, note 33.
- (62) Dom af 18. 3. 1981, sag 139/80, Blanckaert & Willems/Trost.
- (63) Jf. punkt 43 in fine.
- (64) Sml. Schlosser-rapporten, p. 108 og 109, punkt 121 og 122; Collins, The Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982 (1983), p. 65.
- (65) EF-Domstolens dom af 21. 6. 1978, sag 150/77, Bertrand/Ott.
- (66) Jf. Schlosser-rapporten, p. 120, punkt 163.
- (67) Trods sin restriktive fortolkning af af denne bestemmelse (EF-Domstolens dom af 14. 12. 1977, sag 73/77, Sanders/van der Putte) har De europæiske Fællesskabers Domstol for nylig hævdet den opfattelse, at enekompetencen i art. 16, nr. 1, ligeledes omfatter sager om betaling af leje- og forpagningsyndelser, samt også sager om kortfristede lejemaal af feriehus: EF-Domstolens dom af 15. 1. 1985, sag 241/83 Rösler/Rottwinkel.
- (68) Som ved indsigelse fra en tredjepart efter græsk ret: civilprocesloven art. 936, stk. 1, tredje afsnit.
- (69) »Détournement manifeste de procédure«: EF-Domstolens dom af 4. 7. 1985, sag 220/84, Autoteile/Malhé.
- (70) Jf. punkt 68.
- (71) Som dog ikke omfatter tvister mellem lønmodtagere og arbejdsgivere vedrørende de respektive patentrettigheder, som udspringer af arbejdsforholdet: EF-Domstolens dom af 15. 11. 1983, sag 288/82, Duijnsteer/Goderbauer.
- (72) Jf. Schlosser-rapporten, p. 123, punkt 173.

- (73) Det er dog også tilladt at parterne kan sagsøges ved forskellige retter: EF-Domstolens dom af 9. 11. 1978, sag 23/78, Meeth/Glacet. Hvis en aftale om kompetence kun er indgået til fordel for én af parterne, tillader konventionen (art. 17, stk. 4) denne at anlægge sag ved enhver anden ret, der er kompetent efter konventionen. EF-Domstolen har (i dom af 24. 6. 1987, sag 22/85, Anterist/Crédit Lyonnais) udtalt at det ikke er tilstrækkeligt til, at der foreligger en sådan aftale til fordel for en af partene at parterne har aftalt international kompetence ved en ret eller ved retterne i en kontraherende stat på hvis område den »begunstigede« part har sin bopæl, men at det endvidere er nødvendigt, at den fælles vilje til at begunstige denne part er klart udtrykt.
- (74) Dom af 14. 12. 1976, sag 24/76, Estasis Salotti/RÜWA. Hvad imidlertid specielt angår personer, der har bopæl i Luxembourg, skal de i henhold til artikel I, stk. 2, i protokollen af 1968 udtrykkeligt og specielt have accepteret kompetenceaftalen, hvilket ifølge EF-Domstolen (dom af 6. 5. 1980, sag 784/79, Porta-Leasing/Prestige International) er tilfældet, der er udformet som særlig kontraktsbestemmelse, der særskilt er underskrevet på det dokument, som udgør den egentlige kontrakt mellem parterne.
- (75) Dom af 14. 12. 1976, sag 25/76, Segoura/Bonakdarian.
- (76) EF-Domstolens dom af 19. 6. 1984, sag 71/83, Tilly Russ/Haven.
- (77) EF-Domstolens dom af 11. 7. 1985, sag 221/84, Berghoefter/ASA. I samme retning går dommen af 11. 11. 1986, sag 313/85, Iveco Fiat/Van Hool, vedrørende skriftlig forlængelse af en aftale om kompetence.
- (78) EF-Domstolens dom af 13. 11. 1979, (note 35).
- (79) Punkt 48-49.
- (80) Dom af 11. 1. 1980, (note 51).
- (81) Dom af 14. 7. 1983, sag 201/82, Gerling/Amministrazione del Tesoro dello Stato.
- (82) Dom af 19. 6. 1984, (note 76).
- (83) Dom af 9. 11. 1978, (note 73).
- (84) Jf. punkt 58 in fine og punkt 59 in fine.
- (85) EF-Domstolens dom af 24. 6. 1981, sag 150/80, Elefanten Schuh/Jacqmain.
- (86) Jf. Schlosser-rapporten, p. 124, punkt 176-177.
- (87) Dom af 7. 3. 1985, sag 38/84, Spitzley/Sommer.
- (88) EF-Domstolens dom af 24. 6. 1981, ovenfor (note 85) og EF-Domstolens dom af 7. 3. 1985, (note 87).
- (89) Dom af 24. 6. 1981, (note 85), dom af 22. 10. 1981, sag 27/81, Rohr/Ossberger, (note 37) og dom af 14. 7. 1983, (note 81).
- (90) EF-Domstolens dom af 15. 11. 1983, (note 71).
- (91) Jf. punkt 38 og 44.
- (92) Jf. herom Jenard-rapporten, p. 39-41.
- (93) Lov 1334/1983.
- (94) Jf. Jenard-rapporten, p. 40-41.
- (95) EF-Domstolens dom af 7. 6. 1984, sag 129/83, Zelger/Salintri.
- (96) Jf. EF-Domstolens dom af 24. 6. 1981, note 84. En tilsvarende bestemmelse findes i græsk ret i civilproceslovens art. 249-250.
- (97) Jf. punkt 56.
- (98) Jf. Jenard-rapporten, p. 41.
- (99) Jf. EF-Domstolens dom af 31. 3. 1982 (note 37).
- (100) Jf. punkt 24-37.
- (101) Dom af 21. 5. 1980, sag 125/79, Denilauler/Couchet Frères.
- (102) Jf. dog i forbindelse med anerkendelse af retskraften af udenlandske afgørelser, der vedrører personers retsstatus, civilprocesloven art. 905, punkt 4, AΠ 569/1972, NoB 1972.1427; AΠ 1007/1982, NoB 1983.1006.
- (103) Spørgsmålet om, hvorvidt det indledende processkrift er blevet forkyndt eller meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser i sagen (konventionens art. 27, nr. 2), skal ifølge EF-Domstolens retspraksis prøves af retten i fuldbyrdelesstaten i hvert enkelt tilfælde og uden at den er bundet af de i domsstaten gældende regler om forkyndelse eller meddelelse af retsafgørelser (dom af 16. 6. 1981, sag 166/80, Klomps/Michel og mere markant i en senere afgørelse: dom af 11. 6. 1985, sag 49/84, Debaecker/Bouwman) eller af det skøn, som er anlagt af den domstol, som har truffet den afgørelse, for hvilken anerkendelse gøres gældende eller fuldbyrdelse begæres (dom af 15. 7. 1982, sag 228/81, Pency Plastic/Pluspunkt).
- (104) Jf. punkt 7.
- (105) Jenard-rapporten, p. 46.
- (106) Jf. punkt 79.
- (107) EF-Domstolens dom af 22. 11. 1977, sag 43/77, Industrial Diamond Supplies/Riva.
- (108) EF-Domstolens dom af 10. 7. 1986, sag 198/85, Carron/Forbundsrepublikken Tyskland.
- (109) EF-Domstolens dom af 30. 11. 1976, sag 42/76, De Wolf/Cox.
- (110) Jenard-rapporten, p. 51.
- (111) Dom af 2. 7. 1985, sag 148/84, Deutsche Genossenschaftsbank/Brasserie du Pêcheur.
- (112) Jf. punkt 81 og note 106.
- (113) EF-Domstolens dom af 27. 11. 1984, sag 258/83, Brennero/Wendel.
- (114) Jf. EF-Domstolens dom af 12. 7. 1984, sag 178/83, P./K.
- (115) Jf. punkt 84b.
- (116) EF-Domstolens dom af 3. 10. 1985, sag 119/84, Cappelloni/Pelkmans.
- (117) Jenard-rapporten, p. 17.
- (118) Jenard-rapporten, p. 16.
- (119) Jf. også punkt 41.
- (120) Jf. EF-Domstolens dom af 6. 10. 1976, note 50.
- (121) EF-Domstolens dom af 14. 7. 1977, sag 9/77 og 10/77, Bavaria/Eurocontrol.
- (122) Jf. ovenfor i teksten, punkt 3.
- (123) Jf. note 94.
- (124) Siden udarbejdelsen af denne rapport er der sket følgende: Tiltrædelseskonventionen af 1978 er blevet ratificeret af Belgien og Danmark i august 1986 og af Det forenede Kongerige i oktober 1986. Tiltrædelseskonventionen er derfor trådt i kraft mellem de seks oprindelige medlemsstater og Danmark den 1. november 1986 og i forbindelserne mellem disse syv stater og Det forenede Kongerige den 1. januar 1987.

(*) *Udgiverens anmærkning:*

Det bemærkes, at tiltrædelseskonventionen af 1978 siden udarbejdelsen af denne rapport er trådt i kraft med virkning for Det europæiske Fællesskabs oprindelige medlemsstater og kongeriget Danmark pr. 1. november 1986. For så vidt angår Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland træder den i kraft pr. 1. januar 1987.

Den græske udgave af denne Tidende indeholder ligeledes den græske version af rapporten fra P. Jenard og rapporten fra professor dr. P. Schlosser. Den danske, tyske, engelske, franske, italienske og nederlandske version af disse rapporter er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* nr. C 59 af 5. marts 1979.